

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

ŠVIETIMO,
MOKSLO IR SPORTO
MINISTERIJA

Mokyklų komandų, kūrusių ir išbandžiusių ugdymo organizavimo ir mokymosi pagalbos teikimo modelius mokinių žemiems pasiekimams gerinti, patirtys ATASKAITA

PROJEKTAS „BENDROJO UGDYMO TURINIO IR ORGANIZAVIMO MODELIŲ SUKŪRIMAS IR IŠBANDYMAS BENDRAJAME UGDYME“

Projekto Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-04-0001

Tyrėjai

dr. Jūratė Valuckienė
Sigitas Balčiūnas
dr. Milda Damkuvienė
dr. Evandželina Petukienė

Vilnius, 2023

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. TYRIMO METODOLOGINĖS NUOSTATOS.....	6
2. TYRIMO REZULTATAI.....	8
LITERATŪRA.....	36
PRIEDAI.....	37

IVADAS

Šioje ataskaitoje pateikiami bendrojo ugdymo mokyklų komandų, kūrusių ir išbandžiusių ugdymo organizavimo ir mokymosi pagalbos teikimo modelius mokinių žemiems pasiekimams gerinti, refleksijų analizės rezultatai. Analizė atlikta įgyvendinant projekto „Bendrojo ugdymo turinio ir organizavimo modelių sukūrimas ir išbandymas bendrajame ugdyme“ (09.2.1-ESFA-V-726-04-0001) 1.3. veiklą „Ugdymo organizavimo ir mokymosi pagalbos teikimo modelių žemų mokinių pasiekimų gerinimui parengimas ir įgyvendinimas“.

Projekte mokyklos išpareigojo sukurti ir išbandyti ugdymo organizavimo bei mokymosi pagalbos teikimo modelį dirbant su mokymosi sunkumus patiriančiais mokiniais. Mokyklų vadovai kartu su mokytojų komandomis sprendė keletą uždavinių: 1) tinkamo mokyklos ugdymo organizavimo pokyčio suplanavimo; 2) naujo ugdymo organizavimo modelio sukūrimo ir išbandymo COVID-19 pandemijos apriboto kontaktinio mokymo sąlygomis; 3) efektyvaus skirtingų išteklių (laiko, žmonių, mokymo(si) priemonių) panaudojimo. Visų mokyklose sukurtų ir išbandytų ugdymo organizavimo modelių atskaitos taškas ir siekiamas rezultatas – žemų pasiekimų mokinių mokymosi motyvacijos ir mokėjimo mokytis kompetencijos pokytis, įvykęs stiprinant mokytojų profesines kompetencijas „kurti mažą stebuklą“ dirbant su šios grupės mokiniais.

Projekte kartu su konsultantais mokyklų komandos analizavo savo situaciją ir pasirinko kryptis, kuriomis turėtų keistis ugdymo organizavimas. Mokyklų sukurti ir išbandyti ugdymo organizavimo modeliai pasižymi įvairove. Jie įgyvendinti tiek dirbant su to paties amžiaus (klasės) mokiniais, tiek jungiant skirtingų klasių mokinius. Mokytojai savo mokinius mokė teksto suvokimo ne tik lietuvių kalbos pamokose, ugdė socialines-emocines kompetencijas, diegė savivaldų / patyriminį / probleminį mokymąsi, išbandė naujus darbo metodus tikslinės grupės mokinius mokant tiek atskirų dalykų, tiek integruotai, tiek pamokose, tiek organizuojant popamokinės veiklas. Mokyklų sukurti ir išbandyti modeliai pristatyti kitame šio projekto leidinyje „Ugdymo organizavimo ir mokymosi pagalbos teikimo modeliai mokinių žemiems pasiekimams“¹, o šioje ataskaitoje galima susipažinti su tuo, ką išgyveno pedagogų bendruomenės, pasiryžusios priimti profesinį iššūkį nepalankiomis ugdymo pokyčiams aplinkybėse.

Tyrėjai paprašė 47 projekto mokyklų komandų raštu reflektuoti patirtį kuriant ir išbandant ugdymo organizavimo modelius, įvertinti žemus mokymosi pasiekimus turinčių mokinių reakcijas, sulaukus didesnio mokytojo dėmesio ir įsitraukus į dažnai jiems neįprastas veiklas pamokose ar popamokinėse veiklose.

Tyrimo tikslas – atskleisti mokyklų komandų, išbandžiusių savo sukurtą ugdymo organizavimo ir mokymosi pagalbos teikimo modelį mokinių žemiems pasiekimams gerinti, patirtis įgyvendinant ugdymo organizavimo pokytį mokykloje.

Duomenų rinkimo metodas. Tyrimo tikslui pasiekti pasirinktas struktūruotos grupinės refleksijos raštu metodas, leidžiantis kartu apmąstyti ir užfiksuoti patirtį ir emocijas, išgyventas skirtinguose ugdymo organizavimo pokyčio (sukurto modelio išbandymo) diegimo etapuose.

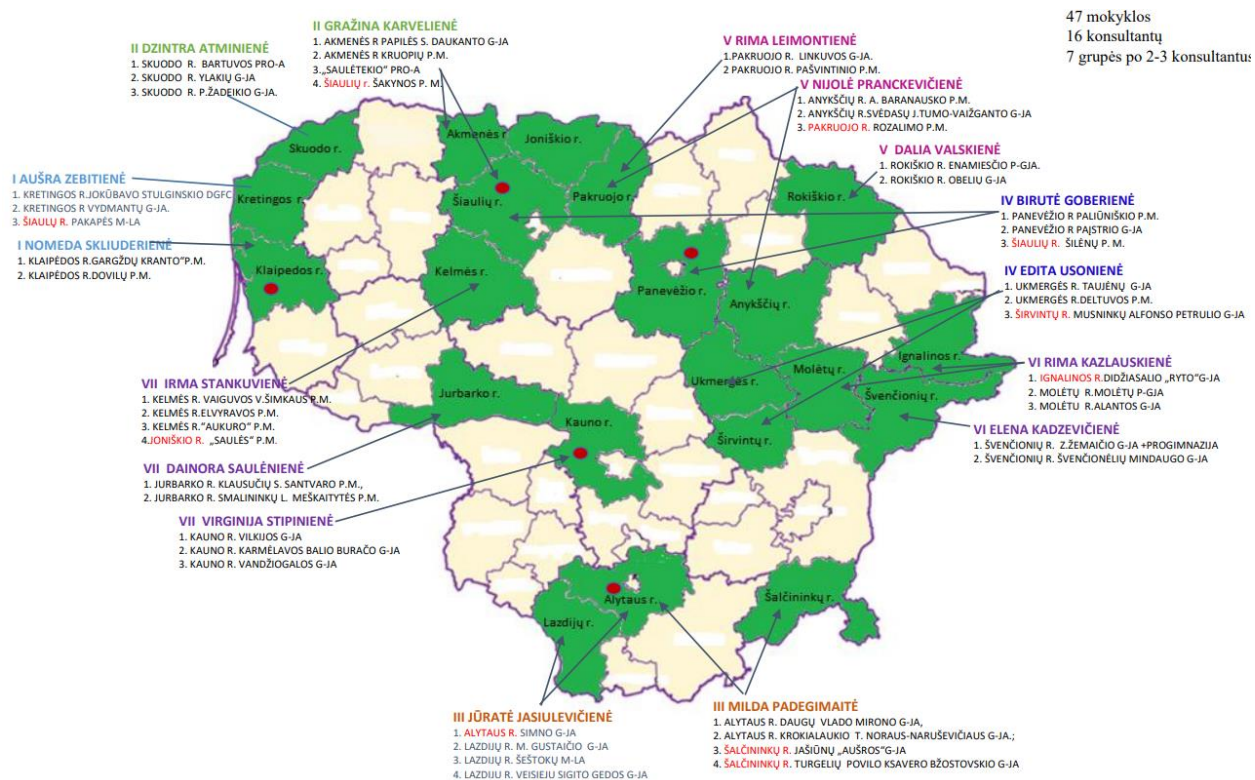
Projekte dalyvaujančių mokyklų mokytojams parengti du refleksijos klausimynai: individualiai mokytojo refleksijai ir grupinei mokyklos komandos refleksijai (žr. priedus). Pirmiausiai projekte dalyvavusių mokytojų buvo prašoma individualiai apmąstyti ir raštu atsakyti į pateiktus klausimus, o

¹ [modelis_2022_10_20_viesinimui.pdf \(smm.lt\)](#)

po to dalyvauti bendroje mokyklos komandos refleksijos grupėje ir, naudojant asmeninius užrašus bei kartu aptarus patirtis, užpildyti mokyklos komandai skirtą refleksijos klausimyną.

Kartu su refleksijos klausimynais mokykloms buvo pateiktos rekomendacijos grupinės refleksijos organizavimui: rekomenduotas refleksijos dalyvių skaičius (7 – 12 dalyvių); sudėtis (mokyklos vadovai (direktorius ir pavaduotojas (-ai)), projekto komandos nariai, mokytojai, kurie dalyvavo projekto veiklose); pateiktos nuorodos į refleksijos objektus (apie ką reikėtų galvoti apmąstant projekto veiklas), tokius kaip: ugdymo pokyčiai, mokymuisi patrauklių erdvių kūrimas / radimas, procesai ir įrankiai, keičiantys žemus mokymosi pasiekimus turinčių mokinių mokymosi motyvaciją; rekomendacijos refleksijos vietai, fasilitatoriaus parinkimui, klausimų eiliškumo nuorodos, patarimai apie atsakymų fiksavimą (žr. priedus).

Tyrimo imtis. Struktūruotą grupinę refleksiją raštu atliko ir duomenis pateikė visų 47 projekto mokyklų komandos. Pažymėtina, kad projekte dalyvaujančių mokyklų geografija apima tik rajonų savivaldybių mokyklas (žr. 1 pav.), miestų savivaldybių mokyklos projekte nedalyvavo. Todėl tyrimo rezultatai, išvados ir rekomendacijos yra apibendrintini tik rajono centrų ir kaimiškųjų vietovių bendrojo ugdymo programas įgyvendinančių mokyklų, kurios susiduria su mokinių mokymosi motyvacijos ir žemų mokymosi pasiekimų problemomis, grupei.

1 pav. Apklausoje dalyvavusių mokyklų teritorinis apsisirstymas (*Ugdymo organizavimo ir mokymosi pagalbos teikimo modeliai, praktinis vadovas mokinių žemų pasiekimų gerinimui, 2022*)

Tyrimo administravimas ir etika. Tyrimo duomenys (atsakymai į struktūruotos refleksijos klausimus) rinkti elektoriniu būdu 2022 m. gegužės – liepos mėn. Tyrimo procesą administravo projekto metodininkė. Mokyklos komandos vadovas virtualioje erdvėje turėjo įkelti pagal instrukciją

užpildytą refleksijos formą. Laikantis tyrimo etikos reikalavimų, bendroje ataskaitoje mokyklų komandų / jos narių atsakymai pateikiami nesudarant galimybės atsekti mokyklos komandos / mokytojo, apmąsčiusio savo patirtį tapatybės, po iliustracinio teksto vienetu pateikiant tyrime dalyvavusios mokyklos kodą (pvz., M46, M4). Atsakymų į pateiktus klausimus tekstai yra autentiški, kalbos klaidos netaisytos. Tyrimo medžiaga talpinama ir saugoma internetinėse talpyklose, ji yra prieinama tik projekto administratorei ir tyrėjų komandos nariams.

Tyrimo duomenų analizės metodas. Duomenų sisteminimui ir analizei naudotas turinio (angl. *content*) analizės metodas. Pasirinkta indukcinės ir dedukcinės analizės logikos derinimo strategija, kai pagrindines analizės temas nusako pokyčio valdymo teorinė prieiga, o kategorijų ir subkategorijų sistema formuojama detalai skaitant tekstą, išskiriant analizės vienetus, juos reflektuojant ir grupuojant, vėliau suteikiant turinį atskleidžiančias etiketes, jas tikslinant ir vystant iki kategorijų sudarančių subkategorijų struktūros. Po to atlikta antrojo lygmens analizė, kurios metu, nustačius logines sąsajas tarp kategorijų, atskleista modelių kūrimo ir išbandymo mokyklose proceso struktūra ir veiksniai.

Tyrimo rezultatų interpretavimas. Rezultatai atspindi tik subjektyvią projekte dalyvavusių mokyklų komandų (vadovų ir pedagogų) nuomonę apie įgytą patirtį, patirtas emocijas, savijautą keičiant ugdymo organizavimą žemos motyvacijos ir mokymosi sunkumus patiriantiems mokiniams. Jie gali būti vienas iš atskaitos taškų / stimulų skirtingo lygmens švietimo bendruomenės diskusijose, svarstant, kaip struktūruoti / įgyvendinti ugdymo organizavimo pertvarką pradedant dirbti pagal atnaujintas bendrąsias programas.

Tyrimo ataskaitos struktūra. Tyrimo ataskaitą sudaro įvadas, tyrimo metodologinės nuostatos, refleksijų analizės rezultatų pateiktis, naudotų šaltinių sąrašas ir priedai, kuriuose pristatomi tyrimo instrumentai. Refleksijų analizės rezultatai struktūruojami į tris dalis: 1 temoje pristatoma mokytojų ir mokinių jausena ir patirtys išgyvenant pokyčius pamokoje, 2 temoje pateikiama ugdymo organizavimo modelio išbandymo veiklas palaikiusių ir stabdžiusių veiksnių analizė, 3 temoje modeliuojami ugdymo proceso elementų, kuriančių sąlygas ir prielaidas mokinių mokymosi motyvacijai ir akademinėi pažangai, ryšiai, remiantis tyrimo dalyvių patirtimis. Prieš pristatant tyrimo rezultatus kiekvienoje temoje pateikiamos trumpos tyrėjų išvalgos ir komentarai, paremti mokslo šaltinių analizės rezultatais ir ekspertine darbo projekte patirtimi, padedantys geriau suprasti refleksijų turinio analizės rezultatus.

Tyrėjų komanda, dėkodama visų mokyklų komandoms ir mokytojams už refleksijai skirtą laiką, linki atkaklaus nuoseklumo tęsiant sukurtų modelių įgyvendinimą ir nepamirštant, kad nuolatinėje švietimo sistemos kaitoje mokytojui svarbiausia tikėti kiekvieno mokinio galimybėmis ir noru pasiekti sutartą rezultatą.

1. TYRIMO METODOLOGINĖS NUOSTATOS

Grupinės refleksijos turinys ir organizavimas. Pripažįstant kiekvieno mokytojo profesionalumą organizuojant mokymąsi pamokoje, svarbu suprasti, kad tvarūs organizaciniai pokyčiai, gerinantys mokymosi sunkumų turinčių mokinių mokymąsi, mokykloje įtvirtinami tik veiksmingose mokytojų tarpusavio sąveikose, kuriose pasidalijamas ir perimamas praktinis žinojimas, kaip dirbama su kiekvienu mokiniu, kurio mokymosi motyvacija ir pasiekimai žemi.

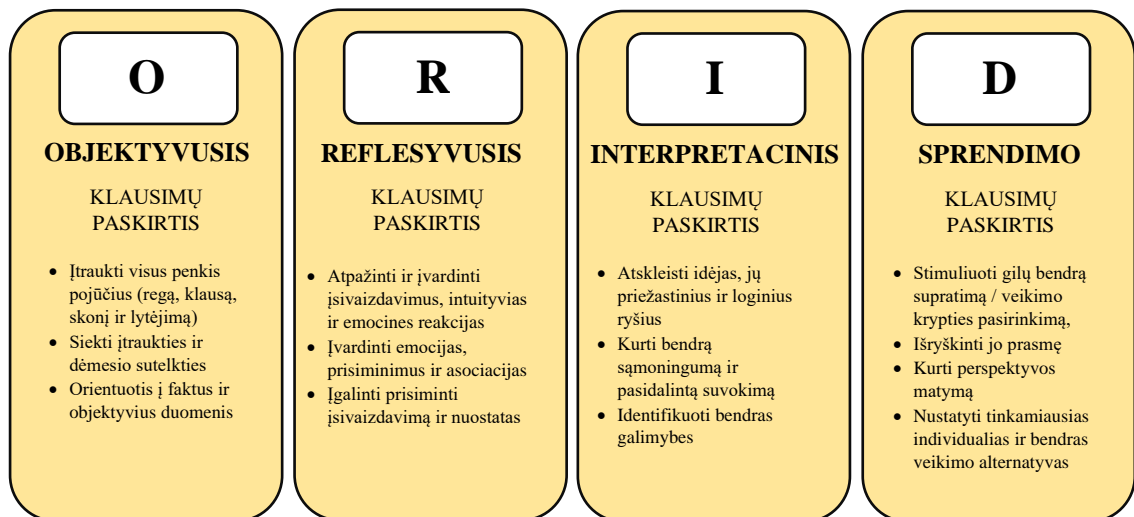
Tyrimo tikslui pasiekti pasirinktas struktūruotas grupinės refleksijos raštu metodas, leidžiantis kartu apmąstyti ir užfiksuoti patirtį ir emocijas, išgyventas skirtinguose ugdymo organizavimo pokyčio (sukurto modelio išbandymo) diegimo etapuose. 47-nių projekto mokyklų komandos diskutavo ir raštu reflektavo savo patirtį kuriant ir išbandant savo ugdymo organizavimo modelį, aptarė žemus mokymosi pasiekimus turinčių mokinių reakcijas, sulaukus didesnio mokytojo dėmesio, ištraukus į pasikeitusį ugdymo procesą pamokose ir popamokinėse veiklose.

Komandinė refleksija apibūdinama kaip mąstymo, komandos tikslų ir procesų adaptavimo procesas (Schippers ir kt., 2014), palaikantis komandos informacijos apdorojimą sudėtingomis sąlygomis nenuspėjamoje aplinkoje (Chen ir kt., 2018). Komandinė refleksija skirta išreikšti mintis, jausmus ir nuomones apie bendrą patirtį, ugdyti atvirumą ir pasitikėjimą komanda, aptarti įgytos patirties pamokas, pasidalinti išvalgomis, apie veiksmus, kurių reikia imtis. Komandinio veikimo atveju pirmiausiai siūloma kartu įgytą patirtį apmąstyti individualiai, tada šiais apmąstymais pasidalinti tarpusavyje. Individuali refleksija yra laikoma komandinės refleksijos atspirties tašku (Schley, Van Woerkom, 2014).

Komandinė refleksija tyrime ne tik teikė informaciją tyrėjams apie įvairiapusiškas mokyklų komandų ir mokytojų patirtis kuriant ir išbandant ugdymo organizavimo modelius, bet ir stiprino komandinį veikimą. Moksliniuose tyrimuose nustatyta, kad komandinė refleksija didina komandos inovatyvumą (Schippers ir kt., 2015), mokymąsi komandoje (Schippers ir kt., 2013), gerina jos rezultatyvumą (De Jong, Elfring, 2010). Komandinė refleksija gali būti svarbus vidinis stimulus, keičiant požiūrį į užduotį. Ji gali tapti komandos adaptyvumo prielaida ir sąlyga, skatinančia naujo bendro žinojimo / supratimo radimąsi, kuris nebūtų įmanomas reflektuojant individualiai.

Instrumento teorinis pagrindas. Siekiant atkleisti įvairiapusiškas mokyklų komandų ir mokytojų patirtis kuriant ir išbandant ugdymo organizavimo modelius, refleksijos klausimų paskirties ir pateikties sekos nustatymui pasirinktas Stanfield (2000) ORID (angl. *objective, reflective, interpretative, decisional*) patirčių apmąstymo metodas, apimantis objektyvųjį, reflektyvųjį, interpretacinį ir sprendimo lygmenis.

Šis keturių žingsnių procesas remiasi natūralia žmogaus meta mąstymo struktūros (suvokimo, reakcijos, vertinimo / interpretacijos ir veiksmo) seka, kuri sutelktos diskusijos grupės metu dažnai pasirenkama ir kaip pokalbio struktūravimo forma.

2 pav. ORID modelis pagal Stanfield (2000)

Objektyvusis lygmuo. Šio lygmens refleksijos klausimų tikslas yra prisiminti turėtą patirtį, surinkti ir atrinkti iš jos konkrečius faktus, kurti bendrą kiek galima objektyvesnę reflektuojamos situacijos supratimą. Šiame refleksijos lygmenyje pateikiami faktiniai klausimai, informacija renkama ir dokumentuojama, bet dar neanalizuojama. Refleksijos klausimyne mokyklų komandoms pateiktas skėtinis klausimas: *Ką mes nuveikėme?*, kviečiantis bendrai užfiksuoti modelio kūrimo ir išbandymo faktus, duomenis, konkrečius veiksmus. Kartu su pagrindiniu užduoti ir papildomi klausimai:

- *Ką patyrė mokiniai ir kaip tai keitė jų mokymąsi mums įgyvendinant projekto veiklas?*
- *Kokius įvykius iš projekto veiklų geriausiai prisimename, kokias sėkmės istorijas norėtume papasakoti?*
- *Kokios mintys, idėjos mums buvo svarbiausios ir kodėl?*
- *Ką tikrai svarbaus sukūrėme savo projekte?*

Refleksyvusis lygmuo. Šiame etape dalyvių prašoma apibūdinti savo asmeninį santykį su turėta patirtimi, pateikti subjektyvų jos suvokimą. Klausimais raginta apmąstyti savo emocijas, asociacijas ar prisiminimus. Šis refleksijos lygmuo susijęs su vidine, emocine reakcija susidūrus su „išorine“ objektyvia kaitos realybe. Šio refleksijos etapo tikslas – kartu atpažinti išgyventas emocijas, iškelti jas paviršių, įvardinti. Be abejo, dalyvių jausmai gali būti teigiami arba neigiami (baimės, rūpesčiai ir pan.). Refleksijos dalyvių paprašyta fiksuoti savo emocijas, nors jie galėjo ir neturėti objektyvių su šiomis emocijomis susijusių faktų. Šiame tyrime mokyklų komandoms pateiktas skėtinis klausimas: *Kaip mes jautėmės?* su prašymu fiksuoti emocijas, nuotaikas, reakcijas ir papildomi klausimai:

- *Kaip jautėsi mūsų mokiniai pabandžius mokytojams veikti kitaip?*
- *Kaip jautėmės mes išbandydami projekto veiklas?*
- *Kas išgyventa projekto metu?*
- *Kaip tai veikė emociškai?*
- *Koks buvo smagiausias momentas?*
- *Kokia buvo didžiausia „duobė“?*
- *Kokia bendra nuotaika vyravo projekto komandoje?*
- *Kaip buvo reaguojama į skirtingas situacijas?*

Interpretacinis lygmuo. Šio lygmens paskirtis – išanalizuoti 1 ir 2 etapuose surinktus duomenis, emocines reakcijas bei asociacijas, įvardinti juos jungiančias idėjas, sukurti jas jungiančius ryšius, padaryti išvadas. Tai yra analitinis refleksijos etapas, kuomet grupinė diskusija grindžiama informacija, gauta objektyvaus ir reflekyvaus etapo metu, skatina pažvelgti į įgytos patirties panaudojimo perspektyvą, analizuoti jos poveikį asmeniui ar / ir organizacijai. Interpretacinio etapo klausimai yra susiję su veikimo prasme. Šiam etapui mokyklų komandoms pateiktas skėtinis klausimas: *Ko išmokome, ką supratome?* su užuomina fiksuoti suvoktas prasmes, gautas naudas, išmoktas „pamokas“. Taip pat pateikti šie papildomi klausimai:

- *Kaip galime apibendrinti patirtis / kokias išvadas darome?*
- *Kokia svarbiausia projekte padarytų darbų aptarimo įžvalga?*
- *Ko mes tikrai išmokome veikdami projekte*
- *Kaip tai integruojasi į ugdymo praktiką / gyvenimą mokykloje / mokyklos siekius?*

Sprendimo lygmuo. Paskutinio refleksijos lygmens tikslas – naudojant informaciją, gautą iš trijų ankstesnių etapų, generuoti komandai priimtinius sprendimus. Pagrindinis jo klausimas yra: „Ką mes darysime?“ Paprastai šiame etape siekdamas padėti komandai priimti pagrįstus ir visapusiškus sprendimus, grupinės diskusijos / refleksijos fasilitatorius apibendrina ankstesnių etapų išvadas ir dalyvių klausia, kaip jas galima panaudoti siekiant norimų rezultatų ateityje. Sprendimo lygmens etape dalyvių dėmesys sutelkiamas į ateitį. Šiame tyrime mokyklų komandų prašyta diskutuoti atsakant į klausimą: *Kas toliau?*, su patarimu fiksuoti susitarimus ateičiai, planus ir būsimus veiksmus pagal šiuos papildomus klausimus:

- *Kaip projekto veiklos pakeitė mūsų pedagoginį mąstymą?*
- *Kas liks / yra svarbu iš projekto veiklų darbui klasėje, gyvenimui mokykloje ateinančiais mokslo metais?*
- *Kas nesuveikė, netiko mūsų atveju? Ko atsisakome?*

Duomenų analizės procedūros ir rezultatų interpretacija. Atsakymų į visų lygmenų klausimus turinio analizei taikytas turinio (angl. *content*) analizės metodas. Tyrėjų pasirinkta indukcinės ir dedukcinės analizės logikos derinimo strategija, kai pagrindines analizės temas nusako pokyčio valdymo teorinė prieiga, o kategorijų ir subkategorijų sistema formuojama detaliai skaitant tekstą, išskiriant analizės vienetus, juos reflektuojant ir grupuojant, vėliau suteikiant turinį atskleidžiančias etiketes, jas tikslinant ir vystant iki kategorijų sudarančių subkategorijų struktūros.

Ataskaitoje pateikiant analizės rezultatus nesilaikoma teorinio refleksijos instrumento pagrindo, t.y., respondentų atsakymai į užduotus skirtingų lygmenų (objektyvaus, refleksyvaus, interpretacinio ir sprendimų priėmimo) klausimus pateikiami kita seka. Respondentų atsakymų turinio analizė leido suformuoti temas ir jas sudarančių kategorijų ir subkategorijų sistemas, atskleidžiančias: 1) mokytojų ir mokinių jauseną ir patirtis išgyvenant ugdymo organizavimo pokyčius; 2) nustatančias naujo ugdymo organizavimo modelio išbandymą / curriculum pokytį palaikančius ir stabdančius veiksnius; 3) parodančias ugdymo elementų, kuriančių sąlygas ir prielaidas mokinių mokymosi motyvacijai ir akademinę pažangai, sąsajas. Prieš kiekvienos temos radinius, kategorijų ir subkategorijų struktūras pateikiamos trumpos tyrėjų įžvalgos ir komentarai, pagrįsti tiek mokslo šaltinių analizės rezultatais, tiek ekspertine tyrėjų dalyvavimo projekto veiklose patirtimi.

2. TYRIMO REZULTATAI

1 TEMA. Mokytojų ir mokinių jausena ir patirtys išgyvenant ugdymo organizavimo pokyčius

Komandų refleksijų analizės metu išskirtos 1 temos turinys ataskaitoje aptariamas ir atskleidžiamas pateikiant: 1) tyrėjų išvalgas ir komentarus, pagrįstus mokslo šaltinių analizės rezultatais ir tyrėjų dalyvavimo projekto veiklose ekspertine patirtimi, padedančia suprasti platesnį reflektuojamos situacijos kontekstą, mokyklų / mokytojų išgyventos patirties aktualumo projekcijas įgyvendinant kitus sisteminius švietimo pokyčius mokyklos / klasės lygmenyje; 2) iš tyrimo dalyvių pasisakymų tyrėjų sukonstruotus modelio išbandymo dinamikos / pedagoginės poveikio keitimo mokytojų ir mokinių jausenos naratyvus, pokyčio valdymo teorijos kontekste atskleidžiančius, kaip jaučiasi mokytojai ir mokiniai, išgyvendami ugdymo organizavimo kaitą, siekiant gerinti mokymosi sunkumus patiriančių mokinių motyvaciją ir akademinį pasiekimus; 3) detalius refleksijų turinio analizės rezultatus, pateikiamus demonstruojant temos kategorijų ir subkategorijų struktūrą ir turinį lentelėse.

Tyrėjų išvalgos ir komentarai

Mokyklų komandų grupinės refleksijos turinio analizės rezultatai atskleidžia mokytojų ir mokinių jauseną, patirtą nusistovėjusios ugdymo organizavimo tvarkos keitimo etape: visų komandų refleksijose yra daug atpažintų ir įvardintų emocinių reakcijų, išgyventų dalyvaujant modelio kūrimo ir išbandymo veiklose. Jose matoma visa reakcijų / emocijų skalė, kuri išgyvenama pereinat visus pokyčio įgyvendinimo etapus: *atšildymą, keitimą, institucionalizavimą* (Lewin, 1951).

Suaugusiųjų projektų dalyvių jausena svyruoja nuo nežinomybės baimės, pasipriešinimo ir neigimo iki patikėjimo pedagoginių veiksnių ir sprendimų teisingumu bei pasiryžimo pokyčio tvarumą užtikrinančioms veikloms kitais mokslo metais.

Analizės rezultatai parodo, kad suaugusiųjų akimis vaikai išgyvena lygiai tas pačias emocijas. Pasikeitus mokytojo elgesiui pamokoje, mokymosi sunkumus patiriantys / žemų pasiekimų mokiniai jaučiasi panašiai kaip mokytojai įgyvendindami projektą. Jie patiria stresą gavę daugiau mokytojo dėmesio, atmeta naujus mokymosi būdus ir metodus, nedalyvauja kitaip organizuojamose ugdymo veiklose. Lūžis mokinio jausenoje įvyksta mokytojui sužadinus susidomėjimą ir motyvuojančio netikėtumo / netradicinio pedagoginio sprendimo laukimas.

Žemų pasiekimų mokiniui patyrus pirmąją sėkmę atliekant kitokias užduotis, įvyksta mokytojo lauktas / pokyčio komandos planuotas „mažas stebuklas“: atsiradus pasitikėjimui savo jėgomis, mokytojai pastebi mokinio akademinės pažangos / mokymosi pasiekimų gerėjimo požymius.

Antrasis pokyčio keitimo / įgyvendinimo etapas – emociškai išgyvenamas sunkiausiai, nes jame tenka apsispręsti veikti kitaip, jame modeliuojami ir išbandomi nauji veikimo / mokymo(si) būdai, kurie arba priimami, arba jų atsisakoma. Šiame etape sunku, nes suprantama, kad ne visi naujos elgsenos būdai gali padėti pasiekti norimus rezultatus, ne visi instrumentai veikia, kaip turėtų / buvo suplanuota. Suaugusiųjų pasaulyje įgyvendinimo etapą visada lydi stresas, neviltis, noras viską mesti, netikrumo ir nesaugumo jausmas, nuovargis, įtempti santykiai, konfliktai, nesėkmės baimė ir kitos nelabai malonios emocijos. Mokiniais būdingas neigimas, atsiribojimas, pasyvumas ir mokytojo iniciatyvų ignoravimas.

Vadybiniu požiūriu (tiek mokykloje, tiek pamokoje) pokyčio dalyvių jausenų paletėje pačios vertingiausios yra „aha“ *akimirkos*. Pokyčių valdymo teorijoje jos atkoduojamos kaip emocijų

įžvalgų proveržiai, kuriuos patiria kitaip besimokantys arba mokomi žmonės, kai jų sąmonėje naujų atskirų veiklų ar mąstymo elementai susijungia ir įvyksta mąstymo / veikimo nuostatų pokytis.

„Aha“ akimirka pasižymi energijos veikti kitaip proveržiu. Jis atrakina „užsistovėjusią“ energiją judėjimui į priekį, nes yra daugiau nei naujo veikimo būdo mokymasis ar kilusių problemų sprendimas. Komandų refleksijos parodo džiaugsmo „mažomis sėkmėmis“ momentus, kurie yra esminiai diegiant pokytį, nes yra atveriantys duris naujai / kitokiai mokytojo / mokinio elgsenai, kurią vėliau reikia remti vadybiniais / pedagoginiais sprendimais (konkrečiu tolimesnių veiksmų numatymu, detaliais veiksmų planais, kaip „aha“ įžvalgos gali būti įgyvendintos), pastiprinančiais, įgalinančiais ir palaikančiais išgyventus sėkmės momentus.

Tyrėjų sukonstruotas modelio išbandymo / pedagoginės veiklos keitimo dinamikos naratyvas pokyčių valdymo teorijos kontekste turėtų būti naudingas mokyklų vadovų komandoms kaip padedantis atpažinti mokytojų, keičiančių mokymo praktiką, būsenas ir „linksmuosius emocijų kalnelius“ bei įgalinantis sukurti tinkamas mokyklos organizacinės paramos ir pedagogų kolegialios tinklaveikos sistemas, remiančias nacionalinių pokyčių švietime (įtraukties didinimo, atnaujintų bendrųjų programų, TŪM programos pažangos planų įgyvendinimo ir kt.) įgyvendinimą mokomos klasės / dalyko pamokos lygmenimis.

Mokinių jausenos svyravimo, pasikeitus mokytojo elgsenai klasėje, atpažinimas pagal pateikiamą antrąjį naratyvą gali padėti mokytojams planuojant ir įgyvendinant veiklas, orientuotas į integruotą mokinio bendrųjų kompetencijų ugdymą įgyvendinant atnaujintas bendrąsias programas, preventuoti neigimo ir atmetimo reakcijas, dažnai būdingas žemesnės motyvacijos ir mokymosi sunkumus patiriantiems mokiniams.

3 pav. Mokytojų jausena išbandant ugdymo organizavimo modelį

1. MOKYTOJAI. Ugdymo organizavimo pokyčio įgyvendinimas: komandos jausena ir emocijos keičiant darbą klasėje

ĮSIPAREIGOJIMAS: sau, savo mokiniams, savo mokyklai

- *Tai buvo kažkoks postūmis, įpareigojimas, nes patys pildėme paraišką, [reikėjo] daryti dėl vaikų: jie labai „sunkūs“, pagaliau svarbi sava darbovietė – mūsų gimnazija (M18).*

EMOCIJŲ MOZAIKA: beveik „linksmieji kalneliai“

- *Buvo „lengvas šokas“ (M18).*
- *Visas projektas atrodė kaip sinusoidė, su savo nuosmukiais ir pakylėjimais (M23).*
- *Geriausiai prisimename pokyčių eigą: pradžioje atrodė viskas aišku; po susitikimo su konsultante jautėme sutrikimą; vėliau vėl eiga tapo aiškesnė (M31).*
- *Nuotaika: nuo įdomu iki nusibodo, nuo „kam to reikia?“ iki „buvo išties naudinga (M27).*
- *Buvo daug emocijų: nuo pakilimų iki nusivylimų, tačiau galutinis rezultatas džiugina, vadinasi „Per aspera ad astra“ (M33).*
- *Nuo pasimetimo, nerimo iki pasididžiavimo ir savo mokiniams, ir mokytojų komanda (M39).*
- *Nuo nusivylimo iki atradimo (M43).*

NEIGIMAS: o kam viso to reikia?

- *Iš pradžių buvo atmetimo reakcija (M12).*
- *„Nuleista iš viršaus: kam šito reikia? (M7).*
- *Viskas prasidėjo nuo neaiškumo – ką reikės daryti, kur ieškoti pagalbos, o kas mums iš to? (M3).*
- *Įsimintiniausia buvo projekto pradžia, nes slėgė nežinojimas, žinių trūkumas. Viskas buvo pradėta nuo balto lapo, neturėjome supratimo (M22).*
- *Sudėtinga buvo nusimatyti veiklas ir apimtis, nes trūko informacijos apie projektą (M6).*

MOTYVACIJOS TRŪKUMAS: o kas mokės?

- *Buvo nevilties ir pykčio dėl iš šeimos atimamo laiko ir projektui aukojimo poilsio ir negauto atlygio (M4).*
- *Už papildomą darbą projekte nebuvo numatyta apmokėjimo galimybė, nebuvo numatytos lėšos priemonių įsigijimui ir mokyklos administracija turėjo pati suktis iš padėties (M43).*

IŠĖJIMAS Į NEŽINOMYBĘ: labai sunki pradžia

- *Nežinojimas, neaiškumas, nesupratimas, nežinomybė. Ir dar daug „ne“ (M22).*
- *Pradžioje veiklos buvo šiek tiek pasimetimo, nepasitikėjimo (M20).*
- *Išgyvenome nemažai abejonių, nežinios, nuo ko pradėti (M16).*
- *Abejonės, ar sugebėsime įgyvendinti projektą (M24).*
- *Išgyvenome nežinomybę, chaosą. Stresavome, nerimavome, jautėme nuovargį, atrodė, kad tarsi nusvyra rankos, „norisi nusišaut“, buvo nemigos, „žiūrėjimo į lubas“ (M17).*
- *Valerijono lašai ir melisų arbata – čia pat. Visoms (M18).*
- *Niurzgėjom, nesutikom, prieštaravome, diskutavome, gryninome (M5).*
- *Pats sunkiausias dalykas buvo projekto krypties pasirinkimas (M21).*

NEPASITEISINĘ LŪKESČIAI: pamiršti ir pamesti

- *Duobė – NEBUVO mokymų... (M8)*
- *Liko nepatenkinti lūkesčiai, nes buvo žadėta pagalba, mokymai, bet viso to negavome (M9).*
- *Projekto metu jautėmės pamiršti, įmesti „į balą“, nes trūko pagalbos ir konsultacijų, platesnio projekto suvokimo (M12.)*
- *Vėliau viltis blėso, nes ją keitė nusivylimas menka ekspertų, tyrėjų pagalba (išskyrus konsultantės)(M43).*
- *Nesulaukėme žadėtų mokymų, seminarų (M43).*

LŪŽIO TAŠKAS: kas stumia pirmyn?

- *Pasirinkus projekto temą ir suplanavus konkrečias veiklas, tapo aiškesnė projekto eiga ir laukiami rezultatai. Jautėmės labiau pasitikintys ir ramesni (M21).*
- *Vėliau pasidarė smalsu (M16).*
- *Pirmasis smagiausias momentas – tiksliai projekto veiklų laiko juosta (M39).*
- *Atradus įrankį viskas nušvito šviesiomis spalvomis ir pradėjome kopti į kalną (M23).*
- *Iš pradžių atrodžiusi „misija neįmanoma“ pamažu virto darniu, kruopščiai suplanuotu darbu, pirmais apčiuopiamais rezultatais (M39).*

SUSITELKIMAS: ramiai galime viską

- *Į skirtingas situacijas išmokome reaguoti ramiai ir išspręsti visas iškilusias problemas (M6).*
- *Projekto metu susidariusias situacijas išmokome spręsti ramiai, išsikalbėdami, atrasdami kompromisinius sprendimus (M13).*
- *Išgyventas komandos narių nuomonės priėmimas, atsižvelgimą į ją. Emociškai tai suteikė jėgų judėti pirmyn (M15).*

STIPRYBĖ KOMANDOJE: pozityvumas, pasitikėjimas, parama ir palaikymas

- *Komanda visada spinduliuodavo stiprybe sumanytoms veikloms įgyvendinti (M10).*
- *Turėjome vienas kitą pastiprint (M38).*
- *Susitelkimas dėl bendro tikslo, parama vienas kitam (M43).*
- *Turbūt svarbiausias momentas, kai yra pasitikima vieni kitais (M40).*
- *Svarbiausia, kad mūsų komanda pasitiki viena kita, nėra jokios distancijos. Žinome visų savo mokinių emocijas, gebėjimus, galimybes, padėti šeimose, mes tikime, kad ir mums šis projektas, kurį priėmėme kaip pasinėrimą į šaltą vandenį, kaip ir Siziui akmuo – ne bausmė, o naujos galimybės (M18).*
- *Juokėmės ir fantazavome. Komandoje nuotaika gera, nesinori burbėti, vienas kitas motyvuojam, drąsinam. Pačios save vadiname „bitėmis motinėlėmis“, vaikiukus – „mūsų bitutės“ (M18).*
- *Geras humoro jausmas ir šypsena leido net ir sudėtingas problemas Padaryti išsprendžiamas (M29).*

PIRMOS SĖKMĖS ATPAŽINIMAS: mums pavyksta!

- *Smagiausias momentas, kai pajudėjo metodų paketas ir pamatėme pirmuosius gerėjančius pasiekimus bei pozityvią vaikų nuotaiką (M40).*
- *O kai pamatėme labai mažus, bet vis tiek kokyčius, džiaugėmės (M16).*
- *Pagaliau vyksta, pavyksta (M18).*

„AHA“ MOMENTAS: mokiniai tikrai keičiasi...

- *„Eureka!“ Kai pamatai, kaip pasikeičia mokinio veidas, jam suvokus, suradus aplinkoje mokslinių teorijų konkretų pavyzdį, susiejus vadovėlio medžiagą su savo patirtimi. Tada, atrodo, net atmosfera klasėje pasikeičia, ir darbas vyksta lyg grojant orkestrui - visi randa savo vietą, atlieka savo darbą, randa tai, ką norėjom, kad rastų (M10).*

- *Smagiausias momentas – lituanistui, istorikui: vaikai domisi literatūra, geba būti aktyvūs ir žingeidūs kalbos pamokų metu. silpnėsnis mokinys raskdavo atsakymą į klausimą; kai tylesnis, ramesnis ar silpnėsnis sugebėdavo įsitraukti į diskusiją, tekstą sieti su ankstesnėmis žiniomis ar savo jausmais (M47).*
- *Džiugino širdį matymas, jog mokiniai įsijaučia, supranta ir noriai mokosi, patiria sėkmę. Tuomet jautėme, jog mūsų pastangos atsiperka (M10).*
- *Džiaugsmas, kai pakilo mokinių pasiekimai, mokiniai išlaisvėjo (M29).*
- *Projekto vykdymo komanda linksma, gerai pažįstame viena kitą, santykiai draugiški, kurdamos planą daug fantazavome. Geros nuotaikos dozė – matėme savo vaikus labai pasikeitusius, tai motyvavo kiekvieną „savęs negailėti“ (M18).*

POKYČIO PRASMĖS ATPAŽINIMAS: mes galime ir mums įdomu...!

- *Įvairūs iššūkiai tik dar labiau sustiprino įsitikinimą, kad mes galime (M11).*
- *Projekto dalyviai džiaugėsi įveikę iššūkius, suvaldę negatyvias emocijas (nerimą, baimę, nepasitikėjimą savimi), įgiję naujos patirties, pasidaliję savąja su kolegomis (M13).*
- *Smagiausi momentai ir buvo projekto pabaigoje, supratęs, jog visa tai nebuvo daroma tik dėl to, kad reikia, bet iš tikrųjų tai buvo įdomu ir naudinga (M7).*
- *Nusvėrė noras ir iš dalies užsispyrimas pasiekti tai, ką nutarėme, kad ir pasikeitė sąlygos. Ne mokytojo būdui mesti pusiaukelėje ir be perstojo dejuoti (M40).*

TRIKDŽIŲ ATPAŽINIMAS: ne viskas vyko taip, kaip norėjosi...

- *Išgyventas ir nusivylimo savimi jausmas, kuomet apgalvojęs įvykdytą veiklą, supranti, jog ne viską padarei, jog reikėjo daugiau laiko skirti pasiruošimui. Supranti, jog reikia kovoti su asmeniniu perfekcionizmu, tačiau nusivylimo kartėlis širdyje palieka (M10).*
- *Vis tik nepavyko į projekto veiklą įtraukti visų mokinių (M13).*
- *Per nuotolį prakalbinti kai kurių mokinių beveik nepavyko (M16).*
- *Kai pasitiki komandos nariu, kolega, o jis tiesiog pradingsta svarbiausiu momentu (M10).*
- *Nesame užtikrinti, ar projekto veiklos bus tvarios dirbant kontaktiniu būdu (M32).*

NENUMATYTI IŠŠŪKIAI: ugdymas per nuotolį

- *Visos suplanuotos veiklos turėjo „apsivilkti nuotolinio mokymo(si) rūbą“, prireikė didesnio kūrybiškumo, organizaciniai dalykai užėmė daugiau laiko (M15).*
- *Projektas sutapo su nuotoliniu mokymusi, todėl buvo bent dvigubai sunkiau. Emociškai slėgė bendravimas ekrane. Didžiausia duobė – menkos motyvacijos mokinių nenoras jungtis ne tik prie pamokų, bet ir prie klasės valandėlių. Laikotarpis, kai mokinys nepriima jokios pagalbos: mokytojo, tėvų, psichologo. ir protestuoja prieš nuotolinį mokymą, prieš virusą, prieš visus ir viską (M36).*
- *Buvo sunku, nes mūsų pasirinktas kelias buvo praktinis. Namuose bandymų atlikti negali, todėl projekto kartoti nenorėčiau (M8).*

2. MOKINIAI. Reakcijos keičiantis mokytojo elgesiui: ugdymo organizavimo pokytis pamokoje

SAVIJAUTA: kaip jautėsi mokiniai mokytojams pabandžius veikti kitaip?

Atmetimas / pasimetimas / nepasitikėjimas / stresas

- *Kiekviena nauja veikla, kuri nėra pačių sugalvoja, o „nuleista“ iš viršaus, beveik visada iššaukia pirmines atmetimo, pasipriešinimo reakcijas (M7).*

- *Buvo daugiau skeptiškumo, nenoro, atsisakinėjimo (M20).*
- *Dažnai buvo justi mokinių nepasitikėjimas (M10).*
- *Jautėsi abejingi, sutrikę, chaotiškai. Trūko atsakomybės (M18).*
- *Sunerimę, sutrikę, nes tai buvo jiems nauja. Jautėsi neigimas, atstūmimas (M22).*
- *Projekto pradžioje mokiniai patyrė stresą, kadangi jie nebuvo pratę gauti išskirtinį dėmesį pamokos metu (M9).*
- *Įsprausti į kampą, nes reikėjo patiems kelti tikslus, planuoti veiksmus, atsakingai ruoštis pamokoms (M34).*
- *Mokiniai susidūrė su sunkumais - nelengva veiklas reflektuoti ir drąsiai sau prisipažinti, jog nesėkmė aplankė dėl asmeninių priežasčių (dažniausiai nepakankamų pastangų, pasyvumo, nepasiruošimo, atsainaus požiūrio). Savęs tyrinėjimas nebuvo toks malonus (M10).*

Susidomėjimas / atsakomybės užuomazgos

- *Vėliau šitas nepatiklumas išsisklaidė ir mokiniai patys ragino organizuoti kitokias veiklas (M10).*
- *Po kelių užsiėmimų susidomėjimas augo kasdien (M40).*
- *Vėliau atsirado susidomėjimas ir nustebimas, kad reikia kažkaip kitaip mokytis. Pradėjus įgyvendinti projekto veiklas jie greit suprato, kad tai bus įdomu ir naudinga (M7).*
- *Po mėnesio pradėjo žiūrėti atsakingiau (M18).*

Motyvuojančio netikėtumo laukimas

- *Patyrė netikėtumą, jog galima mokytis kitaip, apie netikėtumą dalykines žinias pritaikant juos supančioje aplinkoje, veikloje (M10).*
- *Mokinių akyse nesimato nuobodulio, yra noras suprasti ir išmokti. „Aš jau žinau“, „O kaip čia bus?“ – labiausiai džiuginančios mokinių frazės (M40).*
- *Mokinys, kuris beveik niekada neatlikdavo namų darbų netikėtai paprašė užduoti namų darbus ir nurodė, kad norėtų atlikti namų darbus (M29).*

Sėkmės pajauta / pasitikėjimas savo jėgomis

- *Po poros mėnesių darbo vienas iš nedrąsiausių mokinių pasakė: „o matematika man patinka“. Tai reiškia, kad vaikai patiria sėkmę, ją vertina ir ja džiaugiasi (M40).*
- *Patyrus pirmąsias mokymosi sėkmes, atsirado mokinių pasitikėjimas savo jėgomis (M23).*
- *Tapo labiau pasitikintys (M9).*
- *Įgijo didesnę pasitikėjimą savo jėgomis (M39).*
- *Jie pradėjo labiau pasitikėti savimi ir savo jėgomis, rodos, vaikas buvo nenuorama, susikaupti ir atlikti darbą sekėsi nekaip, o pavasarį pats sukūrė šokį, nufilmavo ir parodė jį bendrakaišiams (M16).*
- *Mergaitė, kuri atėjusi į 5 klasę skaitė beveik skiemenimis, projekto pabaigoje labai džiaugėsi, kad gali perskaityti ir knygelę, gali kalbėtis su mokytoja apie perkaitytą tekstą, papasakoti įvykius. Labai savimi didžiavosi ir įvertino atliktą nuoseklų ir pastangų reikalaujantį darbą (M2).*
- *Įsiminė 4 klasės mokinė, kuri spalio mėnesį apie savo emocijas kalbėjo be emocijų, nedrąsiai ir puse lūpų, o gegužę, per netradicinio ugdymo dieną, dalyvaudama veiklose tryško laime, džiaugsmu. Taip, tai tik vienas vaikas, bet jis laisvėja, drąsėja, atsiveria, juokiasi suklydęs, o nesigūžia (M16).*

ELGESYS PAMOKOJE: kas keitėsi mokiniuose, turinčiuose žemą motyvaciją ir mokymosi sunkumų mokantis?

Geresnės emocinė būklė / drąsa mokytis

- *Pagerėjo vaikų emocinė būklė (M39).*
- *Jautėsi užtikrinčiau, saugiau, maloniau (M31).*

- *Mokiniai patyrė džiaugsmą, dalindamiesi patirtimi mokant teksto suvokimo vizualizuojant (M2).*
- *Kai kurie mokiniai teigė, kad jiems „pasidarė ramiau“ (M16).*
- *Pradėjo geriau jaustis ir mokytis (M5).*
- *Tapo drąsesni, dažniau pakėlė akis į mokytoją, kėlė ranką, reiškė savo mintis. Mokiniai susidomėjo naujais mokymo(si) metodais, atsipalaidavo, įsitraukė į veiklas (M29).*
- *Abejojantys savo žiniomis tapo šiek tiek aktyvesni (M16).*
- *Mokiniai pasidarė drąsesni, ėmė daugiau klausinėti, dažniau aiškinosi iškilusias problemas, tapo aktyvesniais pamokos dalyviais (M45).*
- *Išdrįso daryti tai, ko anksčiau gėdijosi (M16).*
- *Vaikai tapo žingeidesni, ėmėsi patys iniciatyvų, siekiant rezultatų (M40).*

Džiaugsmas patyrus sėkmę: „aha“ akimirka mokantis

- *Džiaugsmas, pajautas pavykus veiklai, pasijutus reikšmingu, pajutus norą stengtis (M10).*
- *Kai kurie mokiniai, iki projekto buvę uždari ir nedrąsūs, įpusėjęs projektui, išlaisvėjo, pradėjo kelti ranką, aiškintis, ar teisingai suprato namų užduotis, dažniau klausti ir išsakyti mintis klasių vadovėlių metu (M4).*
- *Mokinius džiugino gerėjantys asmeniniai rezultatai (M28).*
- *Džiaugiasi tiek asmenine pažanga, tiek ir bendrais klasės rezultatais (M15).*

Didelis įsitraukimas

- *Vienas iš malonesnių dalykų mokytojui, kad paskelbus užduotis iš ryto, mokiniai vakare jau atsiunčia nuotraukas apie atliktus darbus ir pagamintus prietaisus. Mokiniai projekto metu patyrė malonius išgyvenimus (darbinį azartą) konstruodami, iš aplinkoje esančių medžiagų, prietaisus; 1) spektroskopus (šviesos spektrui gauti ir stebėti) (M8).*
- *Garsiniai skaitymai ir kūrybiški skaitytų knygų pristatymai, pradinių klasių skaitovų konkursas sužadino vaikų norą skaityti, giliau pažvelgti į knygos turinį (M12).*
- *Viso projekto metu po truputį keitėsi mokinių požiūris į save, mokiniai tapo drąsesniais, labiau bendraujantys, atviresniais, išsakantys savo nuomonę (M40).*

Daugiau atsakomybės / savarankiškumo / disciplinos

- *Jautė asmeninę atsakomybę (M31).*
- *Jautė atsakomybę ir didžiavosi jiems suteikta galia spręsti savo mažos bendruomenės problemas (M17).*
- *Pasirinkdami užduočių kiekį pagal save jautėsi užtikrinčiau, saugiau, maloniau, jautė asmeninę atsakomybę (M31).*
- *Vaikai akcentavo, kad jiems lengviau laikytis pačių sukurtų ir išdiskutuotų taisyklių (M32).*
- *Mokiniai tapo savarankiškesni (M46.)*

PEDAGOGINĖS NESĖKMĖS MOMENTAI: arba mokytojo pastangos veltui...

Atmetimas / valios stoka

- *Pasiūlius mokiniams patiems sugalvoti ir pagaminti kokį prietaisą iš fizikos dauguma nesutiko ir tos minties teko atsisakyti (M8).*
- *Daugelis žemų pasiekimų mokinių nenorėjo mokytis, neturėjo valios pradėti darbą, akivaizdžiai vengė dalyvauti mokymosi veikloje, buvo apatiški, išsiblaškę, nedrąsūs, nejautė poreikio būti paskatinti (M13).*
- *Specialiųjų poreikių vaikai (jų klasėje 4) ne visada buvo nusiteikę nuoširdžiai bendrauti, priimti pagalbą, ypač dirbant nuotoliu (M36.)*

- *Tretiems, deja, tai buvo neįdomu (M38)*

Nuobodulys

- *Vėliau, padažnęjus reflektavimui, mokiniams ši veikla pabodo, tapo mažiau aktyvūs, į klausimus atsakydavo trumpai (M21.)*
- *Iš pradžių pamokas, kurios buvo pradedamos trumpu dalykinio teksto skaitymu ir aiškinimusi, kas jame svarbiausia, ką turėtume suvokti ir pan., mokiniai priėmė kaip žaidimą. Vėliau pastebėjome, kad daliai mokinių pabodo nuolat ieškoti „raktinių žodžių“ ar teksto sąsajų su ankstesnėse pamokose išmoktais dalykais. Jie vengė užduočių, kuriose prašoma surasti pavyzdžių, braižyti lenteles, diagramas ir pan. (M27).*

Nepadarę jokios pažangos

- *7-10 klasių mokiniai jau turi susiformavusius įpročius, todėl labai sunku juos keisti, o formalaus dalyvavimo veiklose, be nuostatų keitimosi, sėkme vadinti negalime (M11).*
- *Pažanga buvo, bet ne tokia, kokios tikėjomės. Jautresni mokiniai dar labiau užsisklendė ir nuotoliniu būdu juos „prisijaukinti“ pasidarė daug sudėtingiau. Jie nori grįžti į mokyklą, klasėje jaučiasi saugiau (ši žinia komandą nustebino, nes manėme, kad žemesnės savivertės vaikai saugiau jausis namuose).*
- *8 a kl. trijų mokinių nepavyko nei prakalbinti, nei įtraukti į aktyvesnes veiklas, taigi jų pažanga buvo minimali (M16).*

Struktūruoti refleksijų turinio analizės rezultatai

1 lentelė. Mokytojų komandos „linksmieji kalneliai“, įgyvendinant ugdymo organizavimo pokyčio projektą. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Emocijų įvairovė		<i>Nuo nusivylimo iki atradimo (M43). Visas projektas atrodė kaip sinusoidė, su savo nuosmukiais ir pakylėjimais (M23). Nuotaika: nuo įdomu iki nusibodo, nuo „kam to reikia?“ iki „buvo išties naudinga (M27). Geriausiai prisimename pokyčių eigą: pradžioje atrodė viskas aišku; po susitikimo su konsultante jautėme sutrikimą; vėliau vėl eiga tapo aiškesnė (M31). Buvo daug emocijų: nuo pakilimų iki nusivylimų, tačiau galutinis rezultatas džiugina, vadinasi „Per aspera ad astra“ (M33). Nuo pasimetimo, nerimo iki pasididžiavimo ir savo mokiniams, ir mokytojų komanda (M39).</i>
Stabdančios	Atmetimas	<i>Iš pradžių buvo atmetimo reakcija (M12). „Nuleista iš viršaus“; kam šito reikia? (M7). Nežinojimas, neaiškumas, nesupratimas, nežinomybė. Ir dar daug „ne“ (M22).</i>
	Abejonė ir pasimetimas	<i>Buvo „lengvas šokas“. (M18). Abejonės, ar sugebėsime įgyvendinti projektą (M24). Išgyvenome nemažai abejonių, nežinios, nuo ko pradėti (M16). Pradžioje veiklos buvo šiek tiek pasimetimo, nepasitikėjimo (M20).</i>
	Stresas	<i>Išgyvenome nežinomybę, chaosą. Stresavome, nerimavome, jautėme nuovargį, atrodė, kad tarsi nusvyra rankos, „norisi nusišaut“, buvo nemigos. „žiūrėjimo į lubas“ (M17).</i>
	Nusivylimas	<i>Nusivylimas dėl kolegų priešiško ar abejingumo vykdomai veiklai (M10). Kai pasitiki komandos nariu, kolega, o jis tiesiog pradingsa svarbiausiu momentu (M10). Išgyventas ir nusivylimo savimi jausmas, kuomet apgalvojęs įvykdytą veiklą, supranti, jog ne viską padarei, jog reikėjo daugiau laiko skirti pasiruošimui. Supranti, jog reikia kovoti su asmeniniu perfekcionizmu, tačiau nusivylimo kartėlis širdyje palieka (M10).</i>
Vedančios į priekį	Humoras	<i>Valerijono lašai ir melisų arbata – čia pat. Visoms (M18). Niurzgėjom, nesutikom, prieštaravome, diskutavome, gryninome (M5).</i>

	Smalsumas	<i>Vėliau pasidarė smalsu (M16).</i>
	Įsipareigojimas	<i>Tai buvo kažkoks postūmis, įpareigojimas <...> nes patys pildėme paraišką, daryti dėl vaikų, jie labai „sunkūs“, pagaliau svarbi sava darbovietė – mūsų gimnazija (M18). Nusvėrė noras ir iš dalies užsispyrimas pasiekti tai, ką nutarėme, kad ir pasikeitė sąlygos. Ne mokytojo būdai mesti pusiaukelėje ir be perstojo dejuoti (M40).</i>
	Džiaugsmas	<i>O kai pamatėme labai mažus, bet vis tiek pokyčius, džiaugėmės. (M16). Džiugino širdį matymas, jog mokiniai įsijaučia, supranta ir noriai mokosi, patiria sėkmę. Tuomet jautėme, jog mūsų pastangos atsiperka (M10). Projekto dalyviai džiaugėsi įveikę iššūkius, suvaldę neigiamas emocijas (nerimą, baimę, nepasitikėjimą savimi), įgiję naujos patirties, pasidaliję savąja su kolegomis (M13).</i>
Įgalinančios tęsti	Mokinio sėkmės išgyvenimas	<i>Smagiausias momentas, kai pajudėjo metodų paketas ir pamatėme pirmuosius gerėjančius pasiekimus bei pozityvią vaikų nuotaiką. (M40). Kai pamatai, kaip pasikeičia mokinio veidas, jam suvokus, suradus aplinkoje mokslinių teorijų konkretų pavyzdį, susiejus vadovėlio medžiagą su savo patirtimi. Tada, atrodo, net atmosfera klasėje pasikeičia, ir darbas vyksta lyg grojant orkestrui - visi randa savo vietą, atlieka savo darbą, randa tai, ką norėjom, kad rastų (M10).</i>
	Prasmės radimas	<i>Iš pradžių atrodžiusi „misija neįmanoma“ pamažu virto darniu, kruopščiai suplanuotu darbu, pirmais apčiuopiamais rezultatais (M39). Pagaliau vyksta, pavyksta (M18). Smagiausi momentai ir buvo projekto pabaigoje, supratus, jog visa tai nebuvo daroma tik dėl to, kad reikia, bet iš tikrųjų tai buvo įdomu ir naudinga (M7).</i>

2 lentelė. Mokinių jausena keičiant mokymo procesą. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Ribojanti mokytojo iniciatyvą	Atmetimas	<i>Kiekviena nauja veikla, kuri nėra pačių sugalvoja, o „nuleista“ iš viršaus, beveik visada išaukia pirmines atmetimo, pasipriešinimo reakcijas (M7). Pasiūlius mokiniams patiems sugalvoti ir pagaminti kokį prietaisą iš fizikos dauguma nesutiko ir tos minties teko atsisakyti (M8). Buvo daugiau skeptiškumo, nenoro, atsisakinėjimo (M20). Jautėsi neigimas, atstūmimas (M22).</i>
	Motyvacijos stoka	<i>Daugelis žemų pasiekimų mokinių nenorėjo mokytis, neturėjo valios pradėti darbą, akivaizdžiai vengė dalyvauti mokymosi veikloje, buvo apatiški, išsiblaškę, nedrąsūs, nejautė poreikio būti paskatinti (M13).</i>
	Nepasitikėjimas	<i>Dažnai buvo jauti mokinių nepasitikėjimas (M10). Specialiųjų poreikių vaikai (jų klasėje 4) ne visada buvo nusiteikę nuoširdžiai bendrauti, priimti pagalbą, ypač dirbant nuotoliu (M36).</i>
	Stresas	<i>Projekto pradžioje mokiniai patyrė stresą, kadangi jie nebuvo pratę gauti išskirtinį dėmesį pamokos metu (M9). Buvo nustebę, nepatenkinti, jautė stresą (M9). Truputį išsigando, sutriko (M1). Įsprausti į kampą, nes reikėjo patiems kelti tikslus, planuoti veiksmus, atsakingai ruošti pamokoms (M34). Sunerimę, sutrikę, nes tai buvo jiems nauja (M22). Jautėsi sutrikę, chaotiškai (M18).</i>
	Nuobodulys	<i>Vėliau, padažnėjus reflektavimui, mokiniams ši veikla pabodo, tapo mažiau aktyvūs, į klausimus atsakydavo trumpai (M21). Iš pradžių pamokas, kurios buvo pradedamos trumpu dalykinio teksto skaitymu ir aiškinimusi, kas jame svarbiausia, ką turėtume suvokti ir pan., mokiniai priėmė kaip žaidimą. Vėliau pastebėjome, kad daliai mokinių pabodo nuolat ieškoti „raktinių žodžių“ ar teksto sąsajų su ankstesnėse pamokose išmoktais dalykais. Jie vengė užduočių, kuriose prašoma surasti pavyzdžių, braižyti lenteles, diagramas ir pan. (M27). Treiems, deja, tai buvo neįdomu (M38).</i>

Palaikanti pokyčius	Netikėtumo jausmas	<i>Mokiniai patyrė netikėtumo jausmą – dalykines žinias jie turėjo pritaikyti praktiškai, veikdami (M10). Patyrė netikėtumą, jog galima mokytis kitaip, apie netikėtumą dalykines žinias pritaikant juos supančioje aplinkoje, veikloje (M10). Vėliau šitas nepatiklumas išsisklaidė ir mokiniai patys ragino organizuoti kitokias veiklas (M10).</i>
	Smalsumas ir domėjimas	<i>Mokiniai susidomėjo naujais mokymo(si) metodais, atsipalaidavo, įsitraukė į veiklas (M29). Po kelių užsiėmimų susidomėjimas augo kasdien (M40). Vėliau atsirado susidomėjimas ir nustebimas, kad reikia kažkaip kitaip mokytis (M7). Mokinių akyse nesimato nuobodulio, yra noras suprasti ir išmolti. „Aš jau žinau“, „O kaip čia bus?“ – labiausiai džiuginančios mokinių frazės (M40).</i>
Patvirtinanti krypties pasirinkimą	Brandos mokantis požymiai	<i>Po mėnesio pradėjo žiūrėti atsakingiau (M18). Pamažu suprato, kad laiko planavimas yra naudingas ir netrukus įsitraukė į darbus (M22). Pradėjus įgyvendinti projekto veiklas jie greit suprato, kad tai bus įdomu ir naudinga (M7).</i>
	Išlaisvėjimas ir drąsa	<i>Tapo drąsesni, dažniau pakėlė akis į mokytoją, kėlė ranką, reiškė savo mintis (M29). Mokiniai pasidarė drąsesni, ėmė daugiau klausinėti, dažniau aiškinosi iškilusias problemas, tapo aktyvesniais pamokos dalyviais (M45). Išdrįso daryti tai, ko anksčiau gėdijosi (M16). Vaikai tapo laisvesni, drąsesni, išaugo jų kūrybiškumas (M15).</i>
	Sėkmės mokantis patyrimas	<i>Po poros mėnesių darbo vienas iš nedrąsiausių mokinių pasakė: „o matematika man patinka“. Tai reiškia, kad vaikai patiria sėkmę, ją vertina ir ja džiaugiasi (M40). Mergaitė, kuri atėjusi į 5 klasę skaitė beveik skiemenimis, projekto pabaigoje labai džiaugėsi, kad gali perskaityti ir knygelę, gali kalbėtis su mokytoja apie perkaitytą tekstą, papasakoti įvykius. Labai savimi didžiavosi ir įvertino atliktą nuoseklų ir pastangų reikalaujantį darbą (M2).</i>
	Džiaugsmas pasiektais rezultatais	<i>Džiaugiasi tiek asmenine pažanga, tiek ir bendrais klasės rezultatais (M15). Mokinius džiugino gerėjantys asmeniniai rezultatai (M28). Mokiniai patyrė džiaugsmą, dalindamiesi patirtimi mokant teksto suvokimo vizualizuojant (M2). Džiaugsmas, pajautas pavykus veiklai, pasijutus reikšmingu, pajutus norą stengtis (M10). Džiaugėsi patirta sėkme atliekant teksto suvokimą (M42).</i>

2 TEMA. Curriculum pokytį palaikantys ir stabdantys veiksniai

Komandų refleksijų analizės metu išskirtos 2 temos turinys ataskaitoje aptariamas ir atskleidžiamas pateikiant: 1) tyrėjų įžvalgas ir komentarus, pagrįstus mokslo šaltinių analizės rezultatais ir tyrėjų dalyvavimo projekto veiklose ekspertine patirtimi, padedančia suprasti tyrimo dalyvių išgyventas situacijas, kuriose buvo kuriamas ir išbandomas ugdymo organizavimo modelis, orientuotas į mokymosi sunkumus patiriančių mokinių mokymosi motyvacijos didinimą ir mokymosi pasiekimų gerinimą; 2) iš tyrimo dalyvių pasisakymų tyrėjų sukonstruotus curriculum pokytį palaikančių ir stabdančių veiksnių naratyvą, patvirtinantį svarbiausius projekto sėkmės veiksnius ir pasiektų rezultatų tvarumo potencialą; 3) detalius refleksijų turinio analizės rezultatus, pateikiamus parodant temos kategorijų ir subkategorijų struktūrą ir turinį lentelėse.

Tyrėjų įžvalgos ir komentarai

Mokyklų komandų grupinės refleksijos turinio analizės rezultatai atskleidžia naujo ugdymo organizavimo modelio kūrimo „patirčių istoriją“ viso šalies lygmeniu įgyvendinto projekto kontekste. Šiai temai priskirtų tyrimo dalyvių pasisakymų sisteminimui taikytas kokybės vadyboje naudojamas problemos priežasčių analizės metodas – „Žuvies griaučių diagrama“, dažniausiai pasirenkama siekiant atrasti veiklos / kuriamo produkto veiksnius, palaikančius ir ribojančius siekiamų rezultatų kokybę.

Dalyvaudamos projekte mokyklų komandos veikė neapibrėžtumo ir neužtikrintumo sąlygomis, reikalaujančiomis derinimosi, prisitaikymo ir greito mokymosi iš patirties. Visi projekto dalyviai patyrė tiek projekto įgyvendinimo trikdžius (mokykloms vėlavo mokymai, reikalingi efektyviau kurti / išbandyti naujus ugdymo organizavimo modelius), tiek COVID-19 pandemijos ribojimus, dėl kurių sukurto ugdymo organizavimo modelio išbandymas perkeltas į virtualią erdvę, priimti kai kurių tikslingai suplanuotų veiklų keitimo sprendimai. Mokyklų komandų narių nuomone svarbus buvo ne tik vienas kito įgalinimas, bendrystė ir veikimas kartu komandos viduje, tačiau ir mokyklos kolegų, vadovų palaikymas priimant sprendimus „dvigubo“ ugdymo organizavimo pokyčio situacijose.

Refleksijų analizės rezultatai rodo, kad įgyvendinamos ugdymo organizavimo kaitos situacijose modelį išbandančiai mokytojų komandai svarbu ne tik planuoti, keisti savo veikimo dirbant su žemų pasiekimų mokiniais nusistovėjusius pedagogines praktikas ir elgesį mokant. Pedagogams itin svarbu sulaukti ir patvirtinančių ženklų, kad keičiasi kitų kolegų / mokinių veikla ir elgesys, jų asmeniniai įsitikimai bei nuostatos apie tikslinės projekto grupės mokinių pažangos galimybes ir motyvacijos mokytis potencialą. Akivaizdu, kad diegiamo pokyčio tvarumui būtina vertybių kaita organizacijos kultūroje, t.y. dirbančių asmenų viduje, paliečiant jų asmeninius įsitikimus, kitokį darbo realybės suvokimą, kad išbandomos naujovės netaptų paviršinio elgesio transformacijomis, sukuriančiomis tik naujos tvarkos iliuziją.

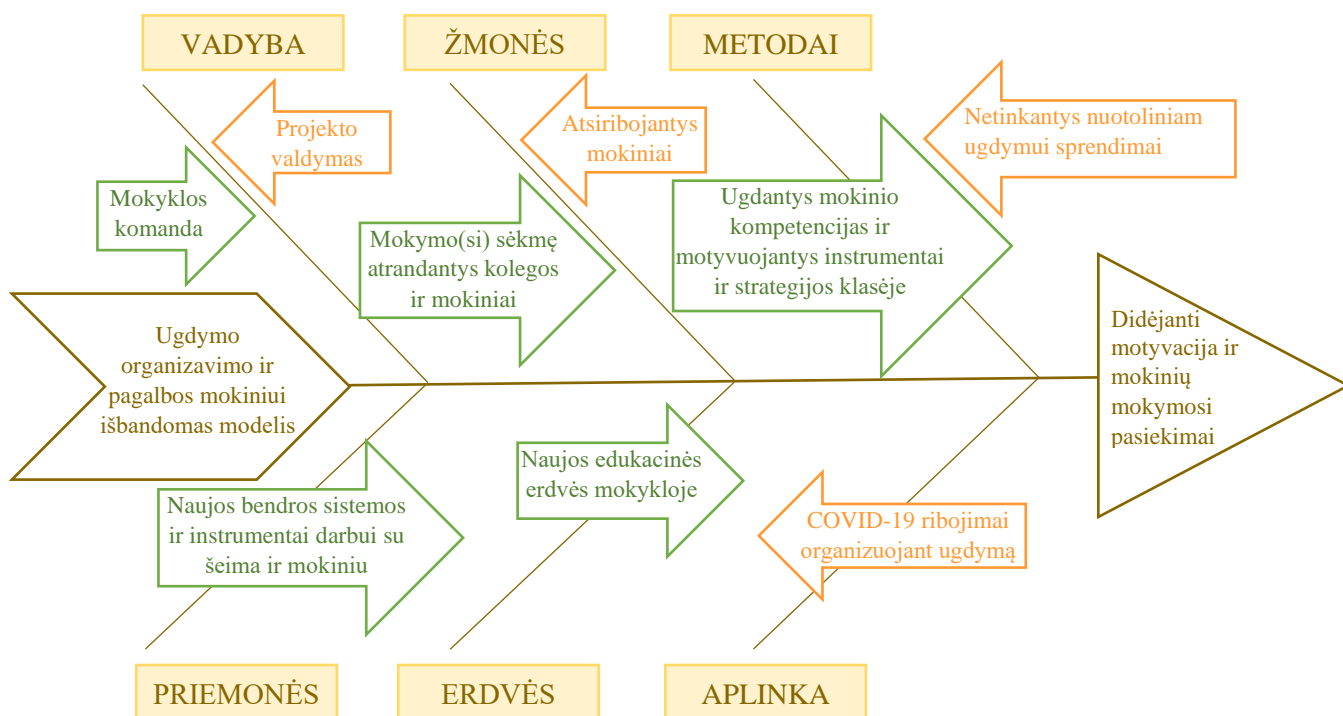
Yra teigiama, kad pavienės mokytojo ar net vienos mokyklos pastangos pagerinti mokinių pasiekimus dažnai būna nepakankamai veiksmingos. Mokykloms rekomenduojama kurti plačius pagalbos ir bendradarbiavimo tinklus, kurie pasak Marcus (2016), reiškia tiek mokyklos bendruomenės narių (vadovų, mokytojų, vaikų, pagalbos specialistų) bendradarbiavimą mokykloje, tiek įvairių organizacijų, bendruomenių, specialistų bei tėvų įtraukimą. Naujo pedagoginio poveikio veiksmingumą mokant žemų pasiekimų mokinius palaiko ne tik mokytojo dėmesys mokiniui, bet ir jo šeima, kuri gali padėti keisti mokinio mokymosi motyvaciją ir palaikyti pradėtus mokymosi pokyčius namuose.

Sėkmingos mokyklos ir mokytojai geba atrasti mokinių ir jų šeimų stipriąsias puses ir remtis jomis mokant (Rutter, 1985, Siraj-Blatchford, 2011). Tokių mokyklų ir mokytojų mokiniai supranta, kad yra gerbiami ir vertinami, nepaisant jų socioekonominio ar kultūrinio šeimos statuso. Ciuffetelli Parker (2013) pabrėžia, kad mokyklose, kurioms pavyksta pagerinti prasčiau besimokančių mokinių rezultatus, dėl žemų mokymosi pasiekimų ir mokymosi motyvacijos nekaltinama šeima, nes žinoma iš kokios aplinkos mokinys ateina į pamokas. Jų mokytojai mano, kad norint sumažinti mokinių pasiekimų skirtumus, svarbu kurti pasitikėjimo ir pagarbos kupiną partnerystę, padedančią geriau suprasti, kaip nepalanki socioekonominė situacija veikia šeimas ir mokyklos bendruomenę. Šių mokyklų mokytojai į vaikus ir jų šeimas visada žvelgia per galimybių ir įsipareigojimų, o ne trūkumų prizmę. Užuo nepalankų šeimos kontekstą pasitelkus kaip prasto mokinio mokymosi argumentą, sėkmingose mokyklose socialiniai šeimų skirtumai pasitelkiami darbotvarkių ir bendrų praktikų kūrimui (Gorski, 2012; People For Education, 2013).

Analizuojant ugdymo organizavimo ir pedagoginio poveikio pokyčio diegimo veiksnis, dalyvių pasisakymuose rasta įrodymų, kad projekto mokyklose pajudėta šia kryptimi, diegiant bendrus mokymosi sunkumus patiriančių mokinių socialinę emocinę jauseną gerinančius metodus, mokinių tėvai kūrybiškai įtraukti į mokinio mokymosi procesus tiek mokykloje, tiek namuose, mokytojai džiaugiasi stebima mokymosi sunkumus patiriančio mokinio pažanga ir pasiekimais.

Yra gana tvirtų mokslinių įrodymų apie efektyviausias, pasiteisinančias pedagogines strategijas dirbant su mokymosi sunkumų patiriančiais mokiniais. Pagal Sosu ir Ellis (2014) – tai strategijos, apimančios teksto skaitymo ir suvokimo, metakognityvinių bei savireguliacijos kompetencijų ugdymą, kuriomis siekiama padėti mokiniams išmokti mokytis (mąstyti apie savo mokymąsi, kurti savo mokymosi planavimo, stebėjimo ir vertinimo strategijas). Siekiant žemų pasiekimų mokinių pažangos, svarbus ir visos klasės interaktyvus mokymas, mokymas bendradarbiaujant, problemų sprendimas ir mąstymo įgūdžių ugdymas, bendradarbiavimas mažose grupėse.

Šios strategijos yra veiksmingos, jei mokytojai gilinasi į jų esmę, analizuoja poveikį ir modeliuoja savo ir mokinių vaidmenis mokymosi procese (Kerr ir kt., 2010). Džiugu, kad išbandytoje projekto mokyklose curriculum pertvarkoje ir numatomose pokyčio tvarumui veiklose šios tendencijos identifikuojamos tyrimo dalyvių pasisakymuose kaip ugdymo organizavimo pokytį palaikantys / skatinantys veiksniai.

3 pav. Ugdymo organizavimo pokyčių palaikantys ir ribojantys veiksniai

Curriculum pokyčių palaikančių ir stabdančių veiksnių naratyvas

UGDYMO ORGANIZAVIMO IR PAGALBOS MOKINIUI MODELIO IŠBANDYMAS: palaikantys ir stabdantys veiksniai

VADYBA: projekto įgyvendinimo kontekstas

Plano keitimas pasikeitus aplinkybėms

- *Veikdami projekte koreguojame savo projekto planą pagal esamą situaciją ir tai mums pasiteisino (M23).*
- *Labiausiai įsimintini mūsų kas mėnesiniai susirinkimai – ne iš karto išmokome kalbėti konkrečiai, išklausti kito, konkrečiai nutarti veiksmus iki kito susirinkimo (M34).*
- *Vienas iš sėkmės momentų – ankstesnio plano atsisakymas ir kūrybiškas esamų aplinkybių ir gamtos sąlygų pritaikymas (M20).*

Komandos narių bendrystė ir bendradarbiavimas

- *Susitelkimas padėjo įgyvendinti beveik visas numatytas veiklas, rasti sprendimus (M14).*
- *Labiausiai įsiminė kolektivo diskusijos prie apskrito stalo, sprendimo būdų paieška (M24).*
- *Veikdami kartu projekte išmokome glaudaus bendradarbiavimo, nes veiklos efektyvumas tiesiogiai priklauso nuo komandos žmonių savybių ir jų sugebėjimo sklandžiai dirbti kartu (M40).*
- *Mūsų sėkmė – komandos narių bendrystė ir bendradarbiavimas. Viskas prasidėjo nuo kelių mokyklos įsigytų kompiuterių, o transformavosi į stiprų IKT taikymą bei pritaikymą pradinėse klasėse (M3).*
- *Išmokome išsiginčinti problemą glaudžiai bendradarbiaudami vieni su kitais, priimti vieningų sprendimo būdų ir metodų. Supratome, kad tik geranoriškas ir vieningas darbas komandoje padeda pasiekti geresnių ugdymo(si) rezultatų (M42).*
- *Gerai parinkta komanda darbui su reemigrantais leido dirbti kūrybiškai, papildant vienas kitą. Dirbdami pamatėme, kuo mes jau stiprūs, kur reikia dar padirbėti (M46).*

Dalijimasis su kolegomis

- *Bendradarbiaudami, ieškodami susitarimų galime nuveikti daugiau nei po vieną (M11).*
- *Įspūdį paliko ir praktiniai kolegų pamokų stebėjimai individualizavimo ir diferencijavimo tema, Dalijimasis turima informacija, medžiaga, patirtimi su kolegomis, bendravimas aptariant mokinių sėkmes ir nesėkmes (M12).*
- *Kito mokytojo pagalba yra svarbi ne tik mokiniams, bet ir pačiam mokytojui, kadangi padėti reikia ne tik mokiniams mokytis, bet ir kolegoms mokyti. Veikdami projekte mes įgijome naujų IT įgūdžių (stebėdami kolegų atviras pamokas susipažinome su naujomis mokymosi platformomis, skaitmeninėmis priemonėmis), patobulinome pamokos planavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius (M13).*

Tėvų įsitraukimas

- *Tėvai noriai įsitraukė į veiklas. Pagerėjo bendradarbiavimas. Tėvai geriau pažino savo vaikų gebėjimus (M6).*
- *Keletas mamų sakė, jog pačios pradėjo skaityti knygas, kad turtintų save ir savo pavyzdžiu įkvėptų skaityti vaiką (M10).*
- *Viena iš projekto sėkmių yra glaudus tėvų įsitraukimas. Tam įtakos turėjo ir nuotolinis mokymasis, tačiau tėvų dėmesys ir pagalba savo vaikui išaugo. Tėvai ne tik dalyvavo klasės veikloje planuojant priemones pažangos gerinimui, individualiai aptariant pasiekimus, bet ir noriai gelbėjo savo vaikams atlikti kūrybines užduotis (M15).*
- *Į šią veiklą įsitraukė ir mokinio mama, paruošdama dažus konstantos Pi/π vaizdavimui sniege (M14).*

Sistemiškumo lūkestis ir įsipareigojimas

- *Svarbiausia išvalga: tai yra tęstinis darbas, jis neužsibaigia čia ir dabar (M22).*
- *Tikimės, kad sistemingai taikydami skaitymo ir raštingumo skatinimo strategijas įvairiose edukacinėse veiklose pasieksime teigiamų pokyčių (M11).*
- *Mokykla turi siekti, kad refleksija taptų neatsiejama ugdymo proceso dalimi ir padėtų tobulinti savo veiklas ir mokiniams, ir mokytojams (M21).*
- *Visos patirtys bus panaudotos ir kitų mokomųjų dalykų pamokose (M24). Jeigu projektas tęstųsi ir vyresnėse klasėse, mokinių raštingumas ženkliai pagerėtų (M28).*

Institucionalizacija: vidiniai susitarimai dėl pokyčių ateityje

- *Visi sutarėme, kad mokiniams reikia patyriminio mokymosi, kad jau nebegalime tik dėstyti dalykus atskirai, būtina integracija, ugdymo programų derinimas, kad mokiniai pajustų, jog per vieno dalyko pamokas įgytos žinios yra reikalingos ir per kitų dalykų pamokas. Jie turi suprasti ir pajusti mokymosi svarbą ir naudą realiame gyvenime. Siūlysime ir kitiems mokytojams, kiek galima, integruoti panašius dalykus ir palengvinti vaikams mokymąsi (M7).*
- *Savo įgytą patirtį tęsiame toliau. Naujai rengiamuose 2021-2022 ir 2022-2023 m. m. ugdymo planuose stengiamės kiek galima konkrečiau įlieti į ugdymą praktiką pritraukiant dar daugiau mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų, apjungiamo bendrąjį ugdymą su neformaliuoju siekiant vieningo tikslo – padėti žemesnių pasiekimų mokiniams (M10).*
- *Svarbiausia projekte padarytų darbų aptarimo išvalga – skaitymo kokybės gerinimas būtinas ir tai darysime tolimesnėje ugdymo veikloje ir taikysime visose klasėse visų dalykų pamokose (M44).*
- *Projekto veiklos prasidėjo 2020 m. O progimnazija 2021 m. turėjo atnaujinti savo strateginį planą. Progimnazijos bendruomenė išrinko viziją - SURASTI, SUPRASTI IR PRITAIKYTI- kuri ir tapo mūsų projekto veiklų tęstinumu. Tad projekto komanda prisiima atsakomybę už vizijos atsiradimą ir jos įgyvendinimą projekto veiklų pavidalu (M11).*

Struktūruoti refleksijų turinio analizės rezultatai

3 lentelė. Ugdymo organizavimo pokyčio agentai mokykloje: modelio kūrimo ir išbandymo komanda. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Komandos sutelktumas	Susitelkimas	<i>Susitelkęs kolektyvas gali rasti netradicinius sprendimus situacijose, kurios atrodo beviltiškos (M43). Susitelkimas padėjo įgyvendinti beveik visas numatytas veiklas, rasti sprendimus (M14). Susitelkimas dėl bendro tikslo, parama vienas kitam (M43).</i>
	Pastiprinimas	<i>Turėjome vienas kitą pastiprinti (M38). Komanda visada spinduliuodavo stiprybe sumanytomis veikloms įgyvendinti (M10). Gerai parinkta komanda darbui su reemigrantais leido dirbti kūrybiškai, papildant vienas kitą. Dirbdami pamatėme, kuo mes jau stiprūs, kur reikia dar padirbėti (M46)</i>
	Emocinis stabilumas	<i>Projekto metu susidariusias situacijas išmokome spręsti ramiai, išsikalbėdami, atrasdami kompromisinius sprendimus (M13). Į skirtingas situacijas išmokome reaguoti ramiai ir išspręsti visas iškilusias problemas (M6). Išgyventas komandos narių nuomonės priėmimas, atsižvelgimą į ją. Emociškai tai suteikė jėgų judėti pirmyn (M15).</i>
	Pasitikėjimas	<i>Turbūt svarbiausias momentas kai yra pasitikima vieni kitais (M40). Svarbiausia, kad mūsų komanda pasitiki viena kita, nėra jokios distancijos. Žinome visų savo mokinių emocijas, gebėjimus, galimybes, padėtį šeimose, mes tikime, kad ir mums šis projektas, kurį priėmėme kaip pasinėrimą į šaltą vandenį, kaip ir Sizifui akmuo – ne bausmė, o naujos galimybės (M18).</i>
	Įgalinantis pozityvumas	<i>Bendradarbiavimas su kolegomis davė teigiamų rezultatų, įsivyravo ramybė (M12). Geras humoro jausmas ir šypsena leido net ir sudėtingas problemas padaryti išsprendžiamas (M29). Projekto vykdymo komanda linksma, gerai pažįstame viena kitą, santykinai draugiški, kurdamos planą daug fantazavome. Geros nuotaikos dozė – matėme savo vaikus labai pasikeitusius, tai motyvavo kiekvieną „savęs negailėti“ (M18). Juokėmės ir fantazavome. Komandoje nuotaika gera, nesinori burbėti, vienas kitas motyvuojam, drąsinam. Pačios save vadiname „bitėmis motinėlėmis“, vaikiukus – „mūsų bitutės“ (M18).</i>
Veikimas kartu	Bendradarbiavimas	<i>Geriausiai prisimename bendravimą ir bendradarbiavimą su komandos narėmis (M9). Veikdami kartu projekte išmokome glaudaus bendradarbiavimo, nes veiklos efektyvumas tiesiogiai priklauso nuo komandos žmonių savybių ir jų sugebėjimo sklandžiai dirbti kartu (M40). Mūsų sėkmė – komandos narių bendrystė ir bendradarbiavimas. Viskas prasidėjo nuo kelių mokyklos išgytų kompiuterių, o transformavosi į stiprų IKT taikymą bei pritaikymą pradinėse klasėse (M3). Bendradarbiaudami, ieškodami susitarimų galime nuveikti daugiau nei po vieną (M11).</i>
	Kolegialus konstruktyvumas	<i>Labiausiai įsiminė kolektyvo diskusijos prie apskrito stalo, sprendimo būdų paieška (M24). Išmokome išsigrūninti problemą glaudžiai bendradarbiaudami vieni su kitais, priimti vieningų sprendimo būdų ir metodų. Supratome, kad tik geranoriškas ir vieningas darbas komandoje padeda pasiekti geresnių ugdymo(si) rezultatų (M42). Labiausiai įsimintini mūsų kasdieniniai susirinkimai – ne iš karto išmokome kalbėti konkrečiai, išklaudyti kito, konkrečiai nutarti veiksmus iki kito susirinkimo (M34).</i>
	Adaptyvumas	<i>Vienas iš sėkmės momentų – ankstesnio plano atsisakymas ir kūrybiškas esamų aplinkybių ir gamtos sąlygų pritaikymas (M20). Veikdami projekte koregavome savo projekto planą pagal esamą situaciją ir tai mums pasiteisino (M23).</i>

4 lentelė. Modelio kūrimo ir išbandymo trikdžiai. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Bendras projekto valdymas	Informacijos stoka	<i>Isimintiniausia buvo projekto pradžia, nes slėgė nežinojimas, žinių trūkumas. Viskas buvo pradėta nuo balto lapo, neturėjome supratimo (M22). Sudėtinga buvo nusimatyti veiklas ir apimtis, nes trūko informacijos apie projektą (M6). Viskas prasidėjo nuo neaiškumo – ką reikės daryti, kur ieškoti pagalbos, o kas mums iš to? (M3).</i>
	Menka pagalba	<i>Vėliau viltis blėso, nes ją keitė nusivylimas menka ekspertų, tyrėjų pagalba (išskyrus konsultantės) (M43). Projekto metu jautėmės pamiršti, įmesti „į balą“, nes trūko pagalbos ir konsultacijų, platesnio projekto suvokimo (M12).</i>
	Mokymų vėlavimas	<i>Duobė – NEBUVO mokymų... (M8). Nesulaukėme žadėtų mokymų, seminarų (M43). Liko nepatenkinti lūkesčiai, nes buvo žadėta pagalba, mokymai, bet viso to negavome (M9).</i>
	Darbas be atlygio	<i>Už papildomą darbą projekte nebuvo numatyta apmokėjimo galimybė, nebuvo numatytos lėšos priemonių įsigijimui ir mokyklos administracija turėjo pati suktis iš padėties (M43). Buvo neviltingas ir pykčio dėl iš šeimos atimamo laiko ir projektui aukojimo poilsio ir negauto atlygio (M4).</i>
COVID-19 pandemija	Nuotolinio ugdymo organizavimas	<i>Visos suplanuotos veiklos turėjo „apsivilkti nuotolinio mokymo(si) rūbą“, prirėkė didesnio kūrybiškumo, organizaciniai dalykai užėmė daugiau laiko (M15). Projektas sutapo su nuotoliniu mokymusi, todėl buvo bent dvigubai sunkiau. Emociškai slėgė bendravimas ekrane (M10). Buvo sunku, nes mūsų pasirinktas kelias buvo praktinis. Namuose bandymų atlikti negali, todėl projekto kartoti nenorėčiau (M8). Nesame užtikrinti, ar projekto veiklos bus tvarios dirbant kontaktiniu būdu (M32).</i>
	Mokinių atsiribojimas	<i>Per nuotolį prakalbinti kai kurių mokinių beveik nepavyko (M16). Didžiausia duobė – menkos motyvacijos mokinių nenoras jungtis ne tik prie pamokų, bet ir prie klasės valandėlių. Laikotarpis, kai mokinys nepriima jokios pagalbos: mokytojo, tėvų, psichologo. ir protestuoja prieš nuotolinį mokymą, prieš virusą, prieš visus ir viską (M36). Pažanga buvo, bet ne tokia, kokios tikėjomės. Jautresni mokiniai dar labiau užsislendė ir nuotoliniu būdu juos „prisijaukinti“ pasidarė daug sudėtingiau. Jie nori grįžti į mokyklą, klasėje jaučiasi saugiau (ši žinia komandą nustebino, nes manėme, kad žemesnės savivertės vaikai saugiau jausis namuose). 8 a kl. trijų mokinių nepavyko nei prakalbinti, nei įtraukti į aktyvesnes veiklas, taigi jų pažanga buvo minimali (M16).</i>
	Žema mokinių motyvacija	<i>Kad vis tik nepavyko į projekto veiklą įtraukti visų mokinių (M13). 7-10 klasių mokiniai jau turi susiformavusius įpročius, todėl labai sunku juos keisti, o formalus dalyvavimo veiklose, be nuostatų keitimosi, sėkme vadinti negalime (M11).</i>
	Darbo organizavimas	<i>Mokiniai nepakankamai gavo individualios pagalbos (M5).</i>

5 lentelė. Kolegiali parama ir dalijimasis įgyvendinant ugdymo organizavimo pokytį. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Konsultantų parama		<i>Isimintiniausi buvo susitikimai su mūsų konsultante [Vardas], kuri mums buvo ir tyrėja, ir ekspertė. Tik susitikimai su ja mus palaikė (M22). Projekto konsultantė [Vardas] tarsi sušildo, net kai ir pačios nežinome, ką ir kaip daryti, ji įkvepia, išreiškia tikėjimą, džiaugiasi mažiausiais pokyčiais (M18). Turėjome puikią projekto konsultantę p. [Vardas Pavardė] (M44).</i>
Mokyklos vadovų parama		<i>Pavaduotoja ugdymui, tikinti, gal net turinti idealisto bruožų – jungtis tarp konsultantės Mildos, mokytojų, direktorės. Į problemos sprendimą žiūri iš šalies, kadangi kontakto su klasės mokiniais neturi, į situacijas reaguoja su rūpesčiu, supranta mokytojų darbo sudėtingumą (nuotolinis), jaučia emociinę būseną, bet nelinkusi pasiduoti, siekia maksimumo, vis kartoja: „Mes galim. Įrodykim sau! Viskas gerai“ (M18).</i>

Kolegų parama	Pagalba	<i>Kito mokytojo pagalba yra svarbi ne tik mokiniams, bet ir pačiam mokytojui, kadangi padėti reikia ne tik mokiniams mokytis, bet ir kolegoms mokyti. Veikdami projekte mes įgijome naujų IT įgūdžių (stebėdami kolegų atviras pamokas susipažinome su naujomis mokymosi platformomis, skaitmeninėmis priemonėmis), patobulinome pamokos planavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius (M13).</i>
	Dalijimasis	<i>Įspūdį paliko ir praktiniai kolegijų pamokų stebėjimai individualizavimo ir diferencijavimo tema, Dalijimasis turima informacija, medžiaga, patirtimi su kolegomis, bendravimas aptariant mokinių sėkmes ir nesėkmes (M12).</i>

6 lentelė. Tėvų palaikymas ir įsitraukimas. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Dalyvavimas be prievartos	<i>Tėvai noriai įsitraukė į veiklas. Pagerėjo bendradarbiavimas (M6). Tėvai ne tik dalyvavo klasės veikloje planuojant priemones pažangos gerinimui, individualiai aptariant pasiekimus, bet ir noriai gelbėjo savo vaikams atlikti kūrybines užduotis (M15).</i>
Parama mokytojams	<i>Į šią veiklą įsitraukė ir mokinio mama, paruošdama dažus konstantos π vaizdavimui sniege (M14). Keletas mamų sakė, jog pačios pradėjo skaityti knygas - kad turtintų save ir savo pavyzdžiu įkvėptų skaityti vaiką (M10).</i>
Pozityvus vertinimas	<i>Didžiausia sėkmė, kad sulaukėme pozityvių mokinių ir tėvelių atsiliepimų apie projekto veiklas. Vadinas, einame teisingu keliu (M11). Mokinių tėveliai labai teigiamai vertina klasės padalijimą į dvi matematikos grupes ir patys mato naudą, nes mokinių mokymosi rezultatai gerėja (M17). Įtraukėme tėvelius į bendrą knygų skaitymą, dailiraščio rašymą, gavome teigiamą jų grįžtamąjį ryšį (M11).</i>

7 lentelė. Ugdymo organizavimo pokyčio diegimo kritiniai elementai. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Bendra argumentacija	<i>Svarbiausia mintis yra, kad mes mokytojai turime keistis. Nes dažnai stengiamės keisti mokinius, jų tėvus, o patys tai darome vangiai (M29). Visi sutarėme, kad mokiniams reikia patyriminio mokymosi, kad jau nebegalime tik dėstyti dalykus atskirai, būtina integracija, ugdymo programų derinimas, kad mokiniai pajustų, jog per vieno dalyko pamokas įgytos žinios yra reikalingos ir per kitų dalykų pamokas. Jie turi suprasti ir pajusti mokymosi svarbą ir naudą realiame gyvenime (M7).</i>
Aiški kryptis / tema ir kokybiškas planavimas	<i>Pats sunkiausias dalykas buvo projekto krypties pasirinkimas (M21). Pasirinkus projekto temą ir suplanavus konkrečias veiklas, tapo aiškesnė projekto eiga ir laukiami rezultatai. Jautėmės labiau pasitikintys ir ramesni (M21). Pirmasis smagiausias momentas – tiksliai projekto veiklų laiko juosta (M39). Sistemingai planavome skaitymo ir raštingumo skatinimo strategijų taikymą įvairiose edukacinėse veiklose (M11).</i>
Tinkami įrankiai	<i>Atradus įrankį viskas nušvito šviesiomis spalvomis ir pradėjome kopti į kalną (M23). Pasiklydus įrankio paieškose iš dangaus nukrito seminaras „Pasiekimus gerinančios mokymo (mokymosi) strategijos“. Dvi kolegės ir projekto komandos narės dalyvavo šiame projekte, pasidalino informacija, išbandė pristatytą įrankį ir pajuto, kad šį įrankį galima panaudoti projekto veiklose (M29). Smagiausias momentas – dirbant nuotoliniu būdu atrasta galimybė vertintis TEAMS sistemoje, mokiniams komentuojant, mokytojui stebint – tai nuteikia emociškai (M18). Smagiausias momentas – sukurta ir išbandyta edukacinių veiklų elektroninė refleksijos forma. Įsitikinome, kad ji puikiai veikia ir mokytojas iš karto turi apibendrintus rezultatus! (M21).</i>

Nuoseklus tęstinis darbas	<i>Projekto metu supratome, kad greito rezultato nėra ir negali būti, reikalingas nuolatinis, pastovus darbas, sistemingas darbas ir tokių veiklų tąsa (M47). Judame lėtai, bet teisinga kryptimi ir galime tęsti darbus toliau (M16). Visa tai buvo integruojama į ugdymo praktiką konkrečiai, nuosekliai, iš lėto, mažais žingsneliais, kol pasiekėme rezultatą (M40). Svarbiausia įžvalga: tai yra tęstinis darbas, jis neužsibaigia čia ir dabar (M22). Tikimės, kad sistemingai taikydami skaitymo ir raštingumo skatinimo strategijas įvairiose edukacinėse veiklose pasieksime teigiamų pokyčių (M11).</i>
Proaktyvus pažangos vertinimas	<i>Kas du mėnesius pasitikrinome, kaip mums sekasi, kad numatytume tolimesnius žingsnius: po pirmojo vertinimo buvo matyti pažanga, antrasis vertinimas išgąsdino, nes tik dalies mokinių rezultatai buvo geresni, todėl nutarėme didesnę dėmesį sutelkti užduočių ir laiko joms atlikti diferencijavimui; trečiasis vertinimas parodė, jog daugiau nei pusė mokinių geriau suvokia skaitomą tekstą ir geba atsakyti į kritinio-loginio mąstymo reikalaujančius klausimus (M27). Kas 2 mėn. atliekama refleksija liudijo pokytį žiniuose ir mokinių emocijose: žinios tvirtėjo, mokiniai aiškinosi, klausė, padėjo vienas kitam. Visa tai juos vedė pirmyn, tokia matematika jiems patinka (M40). Klasėse, turinčiose žemesnę mokymosi motyvaciją ir nepasižyminčiomis itin aukštais akademiniiais pasiekimais, svarbu laiku ir tinkamai pabrėžti mokinio sėkmes, kad ir nelabai dideles, tačiau konkretaus mokinio lygmenyje tai gali būti svarbus laimėjimas (M15).</i>
Pedagoginės sėkmės momentai mokiniuose	<i>Smagiausias momentas – lituanistui, istorikui: vaikai domisi literatūra, geba būti aktyvūs ir žingeidūs kalbos pamokų metu. silpnesnis mokinys rasdavo atsakymą į klausimą; kai tylėsnis, ramesnis ar silpnesnis sugebėdavo įsitraukti į diskusiją, tekstą sieti su ankstesnėmis žiniomis ar savo jausmais (M47). Kai lauke darėme pratimus, jie dar patys sugalvodavo ėmėsi iniciatyvos ir sugalvojo panašių veiklų (M11). Vienas iš malonesnių dalykų mokytojui, kad paskelbus užduotis iš ryto, mokiniai vakare jau atsiunčia nuotraukas apie atliktus darbus ir pagamintus prietaisus (M8). Mokinys, kuris beveik niekada neatlikdavo namų darbų netikėtai paprašė užduoti namų darbus ir nurodė, kad norėtų atlikti namų darbus (M29). Kai kurie mokiniai, iki projekto buvę uždari ir nedrąsūs, įpusėjęs projektui, išlaisvėjo, pradėjo kelti ranką, aiškintis, ar teisingai suprato namų užduotis, dažniau klausiti ir išsakyti mintis klasių vadovėlių metu (M4).</i>
Dalijamasis su kolegomis	<i>Kūrybiškai žiūrint į mokinių ugdymą, net ir skirtingus dalykus galima jungti: pasinaudojant turima patirtimi mokytis naujų dalykų. Kolegoms parodėme, kad žaidimo elementų įtraukimas į ugdymo procesą, padaro jį įdomesnį ir motyvuoja mokinius (M20).</i>
Projekcijos į ateitį	<i>Skaitymo strategijų taikymo įgūdžiai nesusiformuos per vienerius metus. Tam reikalinga gerosios patirties sklaida ir rezultatų vertinimas po ilgesnio laiko tarpo (dar po metų ar dviejų). Naudinga būtų kurti skaitymo kultūrą, padidinti mokinių susidomėjimą skaityti. Galbūt reikalinga sisteminė programa, prasidedanti dar pradinėse klasėse, nuolatinis skaitymo strategijų taikymas kitų dalykų pamokose, nuolatinis mokytojų ir mokinių bendradarbiavimas (M47). Naudą per emocinį ugdymą siekti geresnių mokymosi rezultatų pastebime ir planuojame kitais mokslo metais tęsti veiklas šia kryptimi (M16).</i>

8 lentelė. Išbandyto ugdymo organizavimo pokyčio tvarumo sąlygos ir prielaidos. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
------------	---------------	----------------------------

Dermė su mokyklos siekais	Strategija	<i>Projekto veiklos prasidėjo 2020 m. O progimnazija 2021 m. turėjo atnaujinti savo strateginį planą. Progimnazijos bendruomenė išrinko viziją - SURASTI, SUPRASTI IR PRITAIKYTI, kuri ir tapo mūsų projekto veiklų testinumu. Tad projekto komanda prisiima atsakomybę už vizijos atsiradimą ir jos įgyvendinimą projekto veiklų pavidalu (M11). Mokykloje dirbame su reemigrantais jau nuo 2016 m. Numatyta strategija, sudėlioti žingsneliai ir atmintinė reemigrantų tėvams (M5).</i>
	Mokyklos kultūros kaita	<i>Sieksime, kad individualūs susitikimai vaikas-tėvai-mokantys mokytojai taptų mokyklos kultūros dalimi (M32). Gimnazijos siekis kurti saugią, sveikatą tausojančią aplinką. Kuo daugiau padirbėsime šioje srityje, tuo, tikėtina, turėsime ir geresnius mokymosi rezultatus (ypač mokinių, kurių žema savivertė, kuriems trūksta pasitikėjimo savo jėgomis) (M16).</i>
	Veiklos planai	<i>Planuojame, kad Matematikos diena taps kasmetiniu renginiu gimnazijoje (M14). Parengėme lietuvių kalbos raštingumo gerinimo veiksmų planą (M28). Mokyklos metų tikslas – taikyti mąstymą skatinančius metodus 1-10 klasėse ir neformaliajame ugdyme (M33).</i>
Erdvės ir priemonės		<i>Įkurta Pažinimo laboratorija (M3). Foto sienelė bus naudojama mokyklos renginiuose (M6).</i>
Curriculum pertvarka		<i>Savo įgytą patirtį tęsiame toliau. Naujai rengiamuose 2021-2022 ir 2022-2023 m. m. ugdymo planuose stengiamės kiek galima konkrečiau įlieti į ugdymą praktiką, pritraukiant dar daugiau mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų, apjungiamo bendrąjį ugdymą su neformaliuoju, siekiant vieningo tikslo - padėti žemesnių pasiekimų mokiniams (M10). Sieksime, kad pamokose vyrautų į mokinį orientuoto ugdymo(si) paradigma (M27). Metodas matematikos pamokose pakeis dalį konsultacinių valandų, nes konsultacijos žemų pasiekimų mokiniams yra mažiau veiksmingos, neturintys motyvacijos į jas paprasčiausia neateina (M13).</i>
Darbu tęstinumas	Visoje mokykloje	<i>Svarbiausia projekte padarytų darbų aptarimo įžvalga – skaitymo kokybės gerinimas būtinas ir tai darysime tolimesnėje ugdymo veikloje ir taikysime visose klasėse visų dalykų pamokose (M44). Visos patirtys bus panaudotos ir kitų mokomųjų dalykų pamokose (M24).</i>
	Kitose klasėse	<i>Liks planas, kurio įgyvendinimą tęsime ir kitose klasėse. Supratome, kad daug dirbti reikia su emociniu ugdymu jau darželio grupėse. Turime kriterijus, kurie padės pamatuoti ir įvertinti darbo rezultatus, o didesnius apibendrinimus darysime po 2–3 metų (M16). Gimnazijoje ateinančiais metais 7 klasėje taikomą įsivertinimo modelį pageidauja taikyti būsiami penktokai, šeštokai, septintokai (M18). „Mano pasiekimų knygelė“ bus naudojama 5-8 klasėse (M35). Taikytos priemonės 6 klasėje pradėtos naudoti ir kitose klasėse (M17). Šiuos išbandytus metodus (mokymo strategijas) galėsime taikyti ir kitose klasėse (M48). ...mąstymo žemėlapiu įrankis buvo taikomas projekte dalyvavusioje klasėje (7 klasė). Mokytojai naudodami šį įrankį įgijo patirties – savo įdirbį gebės taikyti dirbdami kitose klasėse (5-6 klasė) (M23).</i>
Kolegialus veikimas	Dalykinė integracija	<i>Ateinančiais mokslo metais didinsime ilgalaikes integruotas dalykų veiklas 9-10 klasėse (M39). Matematikos žinias įtvirtindami su mokiniais taikysime tarpdalykinę integraciją: integracija su IT, istorija, geografija, fizika (M40).</i>
	Bendras mokymosi strategijų taikymas	<i>Mokysime teksto skaitymo ir suvokimo strategijų: tekstuose surasti, kas svarbiausia, į ką reikia atkreipti dėmesį norint „atrankinti“ visą tekstą. Kolegialiai bendradarbiausime diferencijuodami mokiniams užduotis ir individualizuodami vertinimą (M27).</i>
	Mokinio bendrųjų kompetencijų ugdymas	<i>Toliau bus ugdomos mokinių vertybinės nuostatos, pasitikėjimas savimi, sėkmės pajautimas (M40). Daugiau dėmesio skirsime palankios socialinės emocinės nuotaikos kūrimui, skatinsime šeimas įsitraukti į mokyklos gyvenimą, ugdymą (M43).</i>

3 TEMA. Sąlygos ir prielaidos mokinių mokymosi motyvacijai ir akademinėi pažangai didinti

Komandų refleksijų analizės metu išskirtos 3 temos turinys ataskaitoje aptariamas ir atskleidžiamas: 1) pateikiant tyrėjų išvalgas ir komentarus, pagrįstus mokslo šaltinių analizės rezultatais paaiškinančiais išbandyto naujo pedagoginio poveikio instrumentų, būdų ir priemonių sąsajas su mokinių mokymosi motyvacija ir daroma pažanga; 2) iš tyrimo dalyvių pasisakymų tyrėjų sukonstruotus pedagoginio poveikio pokyčio poveikio mokinio mokymuisi siekiant jo akademinės pažangos gerėjimo naratyvas; 3) detalius refleksijų turinio analizės rezultatus, pateikiamus demonstruojant temos kategorijų ir subkategorijų struktūrą ir turinį lentelėse.

Tyrėjų išvalgos ir komentarai

Mokyklų sukurti ugdymo organizavimo modeliai, orientuoti į mokymosi sunkumus patiriančių mokinių motyvacijos ir pasiekimų gerinimą, pasižymi įvairove. Jie įgyvendinti tiek dirbant su to paties amžiaus (klasės) mokiniais, tiek jungiant skirtingų klasių mokinius. Žemų pasiekimų mokiniams mokytojo dėmesys skirtas ne tik vieno dalyko pamokose: teksto suvokimo ir matematinio raštingumo jie mokytį įvairiose pamokose, vykdytos integruotos pamokos / veiklose, kuriose dėmesys skirtas socialinės-emocinės ir kitų bendrųjų kompetencijų ugdymui.

Komandų refleksijų turinio analizės rezultatai atkleidžia mokytojų pasirinktų mokymo strategijų ir įrankių įvairovę, mokinių elgesio pokyčius / reakcijas pasikeitus pamokos struktūrai, atsiradus netikėtoms veikloms, naujoms priemonėms / nelauktoms užduotims ir kt.

Sėkmingai su visais mokiniais dirbančiose mokyklose mokytojai pažįsta savo mokinius, žino jo pomėgius ir mokymosi sunkumus. Jose mokytojai dėmesingai ieško būdų, padedančių kiekvienam mokiniui pasiekti geriausių rezultatų pagal galimybes (Sahlberg, 2011; Florian ir Linklater, 2010; Siraj-Blatchford, 2011; Florian, 2016), nesivadovauja stereotipiniu požiūriu, kad kai kurie mokiniai turi mažiau gabumų ar socialinių galimybių patirti mokymosi sėkmę (MacLeod ir kt., 2015). Šiose mokyklose dominuoja požiūris, kad žemų pasiekimų mokiniai negali būti išskiriami ugdymo procese jiems neturint aukštesnių lūkesčių jų mokymosi rezultatams.

Yra tvirtų mokslinių įrodymų apie efektyviausias, pasiteisinančias pedagogines strategijas dirbant su mokymosi sunkumų patiriančiais mokiniais: visos klasės interaktyvus mokymas, mokymas bendradarbiaujant, problemų sprendimas ir mąstymo įgūdžių ugdymas, mokytojo darbas mažose mokinių grupėse. Šios strategijos yra veiksmingos, jei mokytojai gilina į jų esmę, analizuoja poveikį ir sumaniai modeliuoja savo ir mokinių vaidmenis mokymosi procese.

Tyrimo rezultatai patvirtina, kad modelio išbandymo metu mokyklų modelių kūrimo komandų mokytojai su tikslinės grupės mokiniais tikrai dirbo tiek pavieniui, tiek kartu, jiems į pagalbą ateidavo pagalbos mokiniui specialistai, kiti kolegos, nes mokymo pokyčiams, orientuojantis į žemų pasiekimų mokinių pažangą, išbandyti ne tik konkretaus dalyko didaktikos mokslo siūlomi instrumentai, bet ir tie, kurie yra orientuoti į mokinių, turinčių mokymosi sunkumų, emocinę būklės gerinimą, klasės, kurioje yra tikslinės grupės mokinių, valdymo tobulinimą ir pan.

Visą išbandytų priemonių įvairovę jungiantis elementas – mokytojo / projekto mokytojų komandos, kartais ir visos mokyklos pedagogų pastangos atrasti būdą / priemonę / receptą, sukuriantį „mažą noro mokytis stebuklą“ kartu su mokiniu, kuriam neįdomu / jam nesiseka / jis nenori / nepasitiki savimi ar mokytoju.

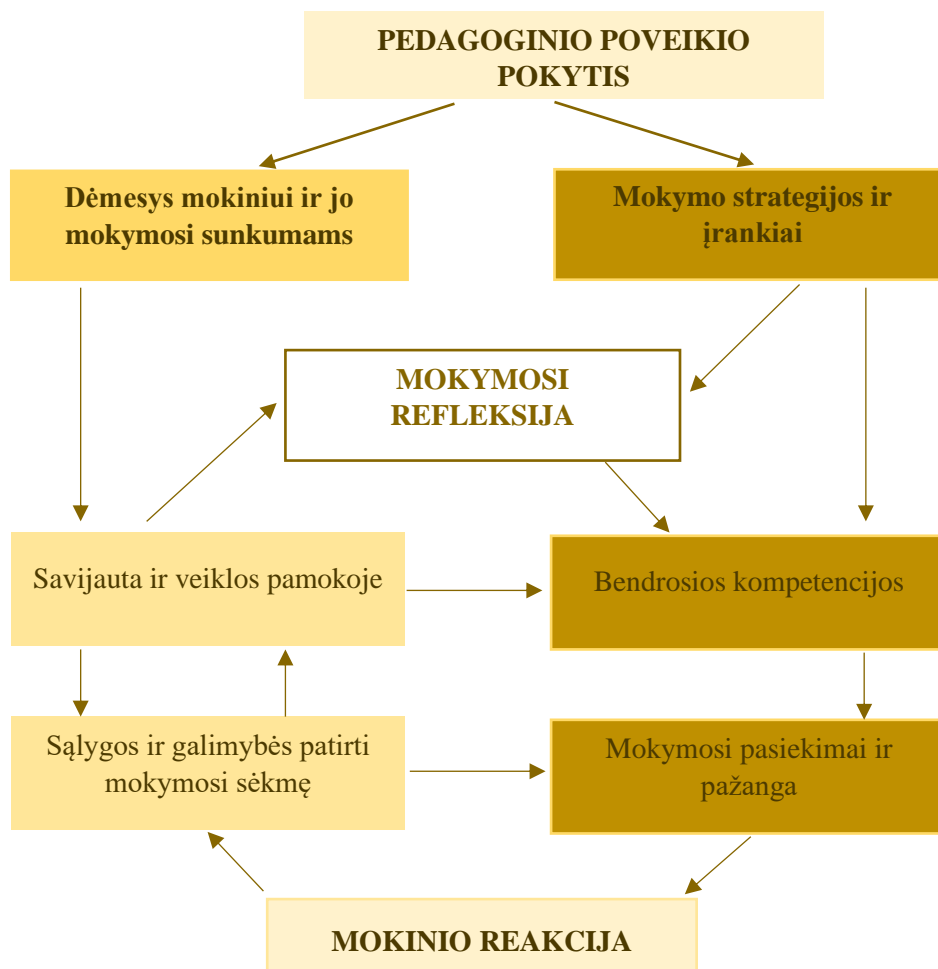
Dietrikson ir kt. (2017) tyrimų rezultatai rodo, kad poveikį žemų pasiekimų mokinių mokymosi rezultatų gerėjimui turi papildoma pedagoginė pagalba, intervencijos, susijusios su grįžtamuju ryšiu ir mokinio pažangos stebėseną, mokymas mažose grupėse ir mokinių mokymasis bendradarbiaujant klasėje. Svarbu atkreipti dėmesį, kad bendradarbiavimo strategijų poveikis mokinių mokymuisi visuomet yra teigiamas, tačiau jo poveikio dydis skiriasi priklausomai nuo mokymosi bendradarbiaujant metodinių rekomendacijų taikymo meistriškumo.

Ši strategija – tai ne tik mokinių suskirstymas į grupes, bet ir išmintinga mokytojo pagalba, sudarant sąlygas mokytis vieniems iš kitų. Atliekant grupines užduotis patariama skatinti ir drąsinti prasčiau besimokančius mokinius kalbėti ir išreikšti savo mintis. Būtent mokytojo atrasti būdai, paskatinantys besimokančiųjų pokalbį ir sąveiką, dažniausiai duoda didžiausią naudą mokymosi bendradarbiaujant strategijos atveju (EEF, 2016).

Mokyklų komandų refleksijų turinio analizės rezultatai atskleidžia, kad mokytojai, įgyvendindami pedagoginio poveikio pokyčių ugdymo organizavime, siekė mažinti / eliminuoti neveiksmingos klasės požymius (pagal Stringfield ir Teddlie, 1988), tokius kaip: žemą interaktyvumo lygį, pratybas pagal pavyzdį ir kitas mokiniui neįdomias užduotis, mokytojų mokymą atskirai vienas nuo kito. Taip pat svarbu, kad mokymosi sunkumus patiriantys mokiniai keltų sau aukštesnius lūkesčius mokymosi pažangai, atpažintų ir fiksuotų savo akademinis pasiekimus, ugdytųsi disciplinuoto mokymosi gebėjimus, saugiai jaustųsi tarp geriau besimokančiųjų klasės draugų.

Reikia atkreipti dėmesį, kad mokytojo mokymas, kaip ir mokinių mokymasis nėra tik dinaminis protinis reiškinys, bet sudėtingas ir sociokultūrinę plotmę apimantis fenomenas (Donoghue ir Horvath, 2016), sujungiantis mokytoją, besimokančiuosius ir jų tarpusavio sąveikas (Rodriguez (2013b)). Jį dekonstruoti ugdymo pamokoje padeda refleksijos procesas. Džiugina, kad daugumoje ugdymo organizavimo modelių išbandyme refleksijos praktikai skirta daug dėmesio. Tyrimo rezultatai atskleidžia, kad mokyklų komandos išbandė skirtingus refleksijos instrumentus, modelius, formas, kurias, sprendžiant pagal mokinių reakcijas ir jausenas, pamatytas mokytojų akimis, yra paveikios mokinio mokymosi motyvacijai ir pasiekimams.

Mokykloms galvojant apie kitus sisteminius ugdymo organizavimo pokyčius ir jų įtvirtinimą ateityje, svarbu žinoti, kad tyrinėjantys pedagoginę veiklą mokslininkai (Marcus, 2016; Kerr ir kt., 2010; Rodriguez, 2013a; 2013b ir kt.) teigia, kad mokytojo laisvė ieškoti ir pasirinkti geriausią darbą su savo mokiniais, kuriuos jis gerai pažįsta, būdą pamokoje duoda geresnių rezultatų nei išoriniai reikalavimai įgyvendinti priemonės, susijusias su nacionalinių ugdymo reformų reikalavimais. Mokytojai, giliau suprasdami organizuojamo ugdymo proceso elementus (patį save, mokinių, tarpusavio pedagoginę sąveiką), greičiau atranda mokinių motyvuojančius ir mokymąsi palaikančius būdus, metodus ir priemones, kas gerina ir visos mokyklos pasiekimus ir pažangą.

4 pav. Pakitusio pedagoginio poveikio ir mokinio reakcijų sąsajos

Išbandyto naujo pedagoginio poveikio mokinio mokymosi motyvacijai ir pasiekimams naratyvas

AKADEMINĖS PAŽANGOS LINK: ugdymo pokyčio įtaka mokinio kompetencijų raiškai

Socialinė emocinė kompetencija

- *Susiformavo artimesnis ryšys su mokytoju (M19).*
- *Išryškėjo vaikų geranoriškumas, noras padėti, patarti (M46).*
- *Pagėrėjo šeštos klasės mokinių tarpusavio santykiai, tapo draugiškesni, atviresni, sumažėjo netinkamo elgesio atvejų, nes geriau valdo savo emocijas, stengiasi būti atsakingi (M15).*

Kūrybiškumo kompetencija

- *Vaikai tapo laisvesni, drąsesni, išaugo jų kūrybiškumas (M15).*
- *Vaikai tapo laisvesni, drąsesni, išaugo jų kūrybiškumas, džiaugiasi tiek asmenine sėkme, tiek ir bendrais klasės rezultatais (M14).*

Komandinio darbo / mokėjimo mokytis

- *Mokiniai reiškė emocijas, kai vienam pavykdavo paaiškinti, o kitam suprasti. Jie vis dažniau pertraukų metu sėdėjo mokyklos sode įkurtoje mobilioje lauko klasėje bei mokyklos viduje esančiame kampelyje ir sprendė užduotis patys bei mokė kitus draugus (M42).*
- *Ypač teigiamai nuteikė mokinių darbas grupėse, stipresni mokiniai padėjo pasiekti geresnių rezultatų silpniau besimokantiems (M29).*

Akademiniai pasiekimai

- *Ypač džiugina vieno jaunesnio mokyklinio amžiaus mokinio akademiniai pasiekimai (mokinys įveikė mokymosi sunkumus, jam pavyko pašalinti lietuvių kalbos žinių spragas). Taip pat džiaugiamės šio mokinio emocinės ir socialinės adaptacijos bei integracijos rezultatais (mokinys noriai eina į mokyklą, artimai bendrauja tiek su klasės draugais, tiek su mokytojais) (M46).*
- *Moksleivių, kurie dirbo, atlikinėjo praktines mokymosi užduotis - rezultatai pagerėjo (M8).*
- *Mokinių, kurie dirbo, atlikinėjo praktines užduotis - rezultatai pagerėjo. 16 % pakilo mokinių ugdymo rezultatai geometrijos, matų ir matavimų veiklos srityje lyginant su pradiniais vertinimo rezultatais (M14).*
- *Matematikos bendrosios žinios ir praktiniai įgūdžiai pagerėjo, nes matematikos II-ojo pusmečio vertinimų rezultatai yra aukštesni negu I-ojo pusmečio (M24).*

MOKYTOJO PEDAGOGINĖS ELGSENOS POKYTIS: dėmesys mokiniui, kuriam nesiseka

Kūrybiškas požiūris

- *Kūrybiškai žiūrint į mokinių ugdymą, net ir skirtingus dalykus galima jungti: pasinaudojant turima patirtimi mokytis naujų dalykų. Kolegoms parodėme, kad žaidimo elementų įtraukimas į ugdymo procesą, padaro jį įdomesnį ir motyvuoja mokinius (M20).*
- *Ne išmokome, o SUPRATOME. Supratome, jog galime veikti kitaip, be vadovėlių, apjungdami šiandienines aktualijas su klasikinėmis, nusistovėjusiomis mokslo teorijomis, susiedami skirtingus mokomuosius dalykus. Dar sykį PATIKĖJOME, savo jėgomis (M10).*

Asmeninis mokytojo dėmesys

- *Mokytojos individualus dėmesys paskatino susidomėjimą ir matematikos pamokos tapo mėgiama (M1).*
- *Įsiminė teigiamos mokinių emocijas, sulaukus asmeninės pagalbos ir atlikus užduotį, kurios nepavyko įveikti savarankiškai (M12).*
- *Mokiniai patyrė išskirtinį dėmesį sau kaip asmenybei. Gavו savalaikę, kvalifikuotą, specialistų – matematikos mokytojo, klasės vadovo, logopedo – spec.pedagogo, socialinio pedagogo ir kitų dalykų mokytojo pagalbą (M24).*
- *Klasėse, turinčiose žemesnę mokymosi motyvaciją ir nepasižyminčiomis itin aukštais akademiniais pasiekimais, svarbu laiku ir tinkamai pabrėžti mokinio sėkmes, kad ir nelabai didelės, tačiau konkretaus mokinio lygmenyje tai gali būti svarbus laimėjimas (M15).*

Pedagoginės sėkmės pojūtis

- *Įsiminė kai kurie mokiniai, kurie, dažniausiai, yra tylūs, juos sunku prakalbinti, o projektas padėjo jiems labiau atsiskleisti, parodyti savo kūrybiškumą, lankstumą, savitumą (M7).*
- *Pradėjus dirbti su žemų pasiekimų mokiniais, jie buvo nedrąsūs, nenoriai ėmėsi veiklos, tačiau ilgai augo jų pasitikėjimas savo jėgomis ir savivertė (M12).*
- *Išbandžius „mąstymo žemėlapių“ metodą 4 mėnesius ir palyginus mokinių pasiekimus pastebėtas augimas. Taikant metodą mokiniai mokosi planuoti ir struktūrizuoti įvairią informaciją ir ją pateikia vaizdžiai. Kitaip sakant, mokinių galvose atsiranda „tvarka“ (M23).*
- *Projekto metu mokiniai išmoko reflektuoti, kokią naudą teikia edukaciniai užsiėmimai (M21).*

Struktūruoti refleksijų turinio analizės rezultatai

9 lentelė. Priemonės mokinių mokymosi motyvacijos ir pasiekimų gerinimui. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Dėmesys mokiniui	Asmenybė	Mokiniai patyrė išskirtinį dėmesį sau kaip asmenybei. Gavo savalaikę, kvalifikuotą, specialistų – matematikos mokytojo, klasės vadovo, logopedo – spec. pedagogo, socialinio pedagogo ir kitų dalykų mokytojo pagalbą (M24). Projekte dalyvaujantys mokiniai buvo pastebėti, įvertinti, gavę papildomo dėmesio patyrė sėkmę (M12). Pradinių klasių mokiniai buvo nepatenkinti, kad daugiau dėmesio skiriama žemų pasiekimų turintiems klasės draugams (M9).
	Mokymasis	Mokytojos individualus dėmesys paskatino susidomėjimą ir matematikos pamokos tapo mėgiama (M1). Išimtinė teigiamos mokinių emocijos, sulaukus asmeninės pagalbos ir atlikus užduotį, kurios nepavyko įveikti savarankiškai (M12).
Pamokos pertvarka	Veiklų atskyrimas	Tad mokytojų organizuojamų veiklų pirmoji tarsi pramoginė, o antroji - analitinė dalis mokiniams sudarė sąlygas sustoti, apgalvoti, paieškoti ir rasti savyje potencialo mokymuisi (M10).
	Galimybė rinktis	Mokiniai pamatė galį įveikti užduotis, svarbu įdėti pastangas. Jiems patiko galimybė pasirinkti (M31).
	Nauji metodai	Išbandžius „mąstymo žemėlapiu“ metodą 4 mėnesius ir palyginus mokinių pasiekimus pastebėtas augimas. Taikant metodą mokiniai mokosi planuoti ir struktūrizuoti įvairių informaciją ir ją pateikia vaizdžiai. Kitaip sakant, mokinių galvose atsiranda „tvarka“ (M23).
Integruotas ugdymas	Žinių perkeliamumas	Išėję temas apie geometrines figūras, jų matavimus, ilgio, pločio, perimetro, ploto apskaičiavimus per technologijų pamokas gamino Advento vainikus, Užgavėnių kaukes, dekoravo margučius. Per informacinių technologijų pamokas su programa Scratch piešė geometrines figūras panaudodami koordinates komandų blokais. Mokiniai, kurie geriausiai perprato programos veikimą, sudėliojo blokus ir nupiešė labai sudėtingas geometrines figūras (M7). Mokiniai ne tik susiejo matematikos žinias su gyvenimiška praktika, savo aplinka, ne tik kūrė uždavinius taisyklinga lietuvių kalba, bet ir reflektavo kartu su savo šeima (M10). Skaitymo ir raštingumo skatinimo strategijas taikėme įvairių dalykų pamokose (M11).
	Žinių naudojimas už mokyklos ribų	Mokiniai išmoko praktiškai panaudoti išmokus dalykus namų / kitoje aplinkoje (M11). Savo namų aplinkoje galėjo aiškintis matavimo vienetų, tyrinėti linijas, kampus, plokštumos ir erdvės figūras. Turimos žinios buvo pritaikytos praktiškai: skaičiuojant kieme virve užtvirtą žemės plotą, gaminant iš pagaliukų erdvės figūras (kai figūrų viršūnės buvo ne tik plastilinas, bet ir bulvės, medis, karšti klijai), iš sniego lipdant erdvinis kūnus, iš popieriaus gaminant išklotines, skaičiuojant kiek kainuoja kambario remontas, kiek kambaryje yra oro (M14).
Refleksija	Įgalinanti pokyčiams	Mokiniai susidūrė su sunkumais - nelengva veiklas reflektuoti ir drąsiai sau prisipažinti, jog nesėkmė aplankė dėl asmeninių priežasčių (dažniausiai nepakankamų pastangų, pasyvumo, nepasiruošimo, atsainaus požiūrio). Savęs tyrinėjimas nebuvo toks malonus (M10).
	Edukacinės veiklos	Projekto metu mokiniai išmoko reflektuoti, kokią naudą teikia edukaciniai užsiėmimai. Suradome ir lyginome daug refleksijos pavyzdžių, bandėme pasirinkti klausimus, formas, kurie tiktų mums. Sukūrėme elektroninę refleksijos formą edukacinėms veikloms, kurią dabar naudoja visi gimnazijos mokytojai (M21).

10 lentelė. Pasiękti darbo su mokiniu kitaip rezultatai. Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Akademine pažanga	Bendra	<i>Pagerėjo ne tik mokinių matematikos mokymosi rezultatai, bet per matematikos pamokas įgytas žinias jie praktiškai taikė technologijų ir informacinių technologijų pamokose (M7). Moksleivių, kurie dirbo, atlikinėjo praktines mokymosi užduotis, rezultatai pagerėjo (M8). Žemos motyvacijos, žemų pasiekimų mokinių mokymosi rezultatai gerėjo (M32). Ypač džiugina vieno jaunesnio mokyklinio amžiaus mokinio akademiniai pasiekimai (mokinys įveikė mokymosi sunkumus, jam pavyko pašalinti lietuvių kalbos žinių spragas). Taip pat džiaugiamės šio mokinio emocinės ir socialinės adaptacijos bei integracijos rezultatais (mokinys noriai eina į mokyklą, artimai bendrauja tiek su klasės draugais, tiek su mokytojais) (M46).</i>
	Matematika	<i>Mokinių, kurie dirbo, atlikinėjo praktines užduotis rezultatai pagerėjo. 16 % pakilo mokinių ugdymo rezultatai geometrijos, matų ir matavimų veiklos srityje lyginant su pradiniais vertinimo rezultatais (M14). Pagrindinis tikslas, kad 20 % 6 klasės mokinių pakils mokymosi motyvacija matematikos pamokose pasiektas. Stebint šios klasės pažangumo pokyčius bei lyginant pirmo pusmečio signalinių matematikos įvertinimų rezultatus su I pusmečio pažymiais, pažangą padarė 42 % mokinių. O lyginant startinę poziciją su atrojo pusmečio signaliniais rezultatais, sėkmę patyrė 61 % klasės mokinių (M14). Matematikos bendrosios žinios ir praktiniai įgūdžiai pagerėjo, nes matematikos II-ojo pusmečio vertinimų rezultatai yra aukštesni negu I-ojo pusmečio (M24).</i>
	Lietuvių kalba	<i>Trys mokiniai ženkliai pagerino savo skaitymo įgūdžius (M9). Daugiau kaip trečdalis mokinių pagerino savo skaitymo ir teksto suvokimo rezultatą (M27). Skaitymo kokybės gerinimas kai kuriems padėjo pagerinti asmeninius mokymosi rezultatus 1 – 2 balais (M44). 6 – 11 metų mokiniai patyrė džiaugsmą, pozityvių emocijų nors kiek pramokę lietuvių kalbos. Šitie vaikai atvyko praktiškai net nemokėdami rašyti lietuviškai (M46). Klasėje du projekto dalyviai pateko į daugiausiai klasėje skaitančių mokinių penketuką (M9).</i>
Mokinio asmenybės ūgtis	Savijauta	<i>Pagerėjo emocinė būklė (M6). Pagerėjo vaikų emocinė būklė (M39). Pradėjo geriau jaustis ir mokytis (M5). Jautėsi užtikrinčiau, saugiau, maloniau (M31). Kai kurie mokiniai teigė, kad jiems „pasidarė ramiau“ (M16).</i>
	Pasitikėjimas	<i>Įgijo didesnę pasitikėjimą savo jėgomis (M39). Tapo labiau pasitikintys (M9). Patyrus pirmąsias mokymosi sėkmes, atsirado mokinių pasitikėjimas savo jėgomis (M23). Auga mokinių pasitikėjimas savimi (M17). Jie pradėjo labiau pasitikėti savimi ir savo jėgomis, rodos, vaikas buvo nenuorama, susikaupti ir atlikti darbą sekėsi nekaip, o pavasarį pats sukūrė šokį, nufilmavo ir parodė jį bendraklasiams (M16). Pradėjus dirbti su žemų pasiekimų mokiniais, jie buvo nedrąsūs, nenoriai ėmėsi veiklos, tačiau ilgainiui augo jų pasitikėjimas savo jėgomis ir savivertė (M12).</i>
	Išlaisvėjimas	<i>Įsiminė kai kurie mokiniai, kurie, dažniausiai, yra tylūs, juos sunku prakalbinti, o projektas padėjo jiems labiau atsiskleisti, parodyti savo kūrybiškumą, lankstumą, savitumą (M7). Įsiminė 4 klasės mokinė, kuri spalio mėnesį apie savo emocijas kalbėjo be emocijų, nedrąsiai ir puse lūpų, o gegužę, per netradicinio ugdymo dieną, dalyvaudama veiklose tryško laime, džiaugsmu. Taip, tai tik vienas vaikas, bet jis laisvėja, drąsėja, atsiveria, juokiasi suklydęs, o nesigūžia (M16).</i>
	Atsakomybė	<i>Jautė atsakomybę ir didžiavosi jiems suteikta galia spręsti savo mažos bendruomenės problemas (M17). Jautė asmeninę atsakomybę (M31). Atsirado mokinių atsakingumas, pasitikėjimas savo žiniomis (M14). Pasirinkdami užduočių kiekį pagal save jautėsi užtikrinčiau, saugiau, maloniau, jautė asmeninę atsakomybę (M31).</i>

Bendrosios kompetencijos	Socialinė emocinė	<i>Viso projekto metu po truputį keitėsi mokinių požiūris į save, mokiniai tapo drąsesniais, labiau bendraujantys, atviresniais, išsakantys savo nuomonę (M40). Vaikai akcentavo, kad jiems lengviau laikytis pačių sukurtų ir išdiskutuotų taisyklių (M32). Pagėrėjo šeštos klasės mokinių tarpusavio santykiai, tapo draugiškesni, atviresni, sumažėjo netinkamo elgesio atvejų, nes geriau valdo savo emocijas, stengiasi būti atsakingi (M15). Išryškėjo vaikų geranoriškumas, noras padėti, patarti (M46). Ypač teigiamai nuteikė mokinių darbas grupėse, stipresni mokiniai padėjo pasiekti geresnių rezultatų silpniau besimokantiems (M29). Mokiniai reiškė emocijas, kai vienam pavykdavo paaiškinti, o kitam suprasti. Jie vis dažniau pertraukų metu sėdėjo mokyklos sode įkurtoje mobilioje lauko klasėje bei mokyklos viduje esančiame kampelyje ir sprendė užduotis patys bei mokė kitus draugus (M42).</i>
	Kūrybiškumo	<i>Vaikai tapo laisvesni, drąsesni, išaugo jų kūrybiškumas, džiaugiasi tiek asmenine sėkme, tiek ir bendrais klasės rezultatais (M14).</i>
	Pažinimo	<i>Abejojantys savo žiniomis tapo šiek tiek aktyvesni (M16). Vaikai tapo žingeidesni, ėmėsi patys iniciatyvų, siekiant rezultatų (M40).</i>

11 lentelė. Veikimo projekte pasekmės: pedagoginėje veikloje išliksiantys išbandyto modelio elementai.
Komandinės refleksijos turinio analizės rezultatai

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys pavyzdžiai
Mokytojo profesinės praktikos pokyčiai	Nuostatų kaita	<i>Supratome, kad visiems reikia mokytis. Jei mokosi mokiniai, vadinasi, kartu mokosi ir mokytojas. Kitaip nebus motyvacijos (M47). Įvairūs iššūkiai tik dar labiau sustiprino įsitikinimą, kad mes galime (M11). Ne išmokome, o SUPRATOME. Supratome, jog galime veikti kitaip, be vadovėlių, apjungdami šiandienines aktualijas su klasikinėmis, nusistovėjusiomis mokslo teorijomis, susiedami skirtingus mokomuosius dalykus. Dar sykį PATIKĖJOME, savo jėgomis (M10). Liko svarbi patirtis - kaip dirbti kitaip, įtraukiant mokinius, dėmesį skiriant ne tik ypač blogai besimokantiems ar ypač gabiems, bet ir tiems, kurie gali gerai mokytis, bet to nedaro (M10).</i>
	Emocinis ryšys su mokiniu	<i>Prisijaukinti, vaikai, sužadintas jų noras padėti sau būnant dėmesingesniems, atidesniems, darbštesniems (M1). Džiugios vaikų emocijos ir vaikų noras tęsti panašias veiklas (M12). Džiaugsmas, kai pakilo mokinių pasiekimai, mokiniai išlaisvėjo (M29). Susiformavo artimesnis ryšys su mokytoju (M19).</i>
	Pakitusios mokinių kompetencijos	<i>Įgytos žinios, patirtis ir įgūdžiai skatins mokinius strategiškai mąstyti susidūrus su skaitomo teksto suvokimo problemomis. Mokiniai supras vizualinės (grafikų, schemų, brėžinių ir kt.) informacijos svarbą dalykinio teksto supratimui ir gebės ja naudotis (M2.) Mokiniai gebės dirbti ir susirasti medžiagą individualiai, grupėje (M8).</i>
	Sėkmės pripažinimas	<i>Sėkmės istorijomis galima pavadinti trijų gimnazijų matematikos mokytojų parengtas, įrašytas, stebėtas ir aptartas atviras pamokas, kupinas naujų emocinių, psichologinių patirčių (M12). Pamokų, renginių aprašai, mokinių darbų pavyzdžiai yra skelbiami gimnazijos svetainėje (M14).</i>
Refleksija mokantis	Visuminė integracija	<i>Mokykla turi siekti, kad refleksija taptų neatsiejama ugdymo proceso dalimi ir padėtų tobulinti savo veiklas ir mokiniams, ir mokytojams (M21). Jeigu projektas tęstųsi ir vyresnėse klasėse, mokinių raštingumas ženkliai pagerėtų (M28).</i>
	Vadovų palaikymas	<i>Pasiklydus įrankio paieškose iš dangaus nukrito seminaras „Pasiekimus gerinančios mokymo (mokymosi) strategijos“. Dvi kolegės ir projekto komandos narės dalyvavo šiame projekte, pasidalino informacija, išbandė pristatytą įrankį ir pajuto, kad šį įrankį galima panaudoti projekto veiklose. Sunkiausia buvo įtikinti kolegas išbandyti siūlomą įrankį. Mokyklos administracija susisiekė su lektore ir visa mokymų medžiaga buvo pristatyta mūsų gimnazijos mokytojų kolektyvui. Visi mokytojai gavo palaikymą ir pastiprinimą (M2).</i>

	Įrankiai	<i>Projekto metu paruošta ir išbandyta ne tik edukacinių veiklų refleksijos forma, bet ir sukurta elektroninė pamokos refleksijos forma. Kitais mokslo metais mokytojai galės naudotis abejomis siūlomomis refleksijų formomis (M21). Tikrai liks gimnazijos gyvenime REFLECTUS įrankiai, kurie perauga į mokyklinį projektą. Toliau bus tęsiami klasės susitarimai (M32).</i>
Padedančios dirbti klasėje mokyklos lygmens priemonės	Bendros pagalbos žemų pasiekimų mokiniui sistemos kūrimas	<i>Liko pagalbos žemų pasiekimų mokiniams sistemos pradžia, sistemos, kuri apjungia ne tik pedagogus, bet ir pagalbos mokiniui specialistus, neformaliojo ugdymo mokytojus (M10).</i>
	Klasės psichologinio klimato diagnostika	<i>Projekto metu sukurtą klasės charakteristikos formą taikys visų dalykų mokytojai. Ją pritaikys analizuodami rezultatus, planuodami pamokas. Projekto metu apibūdintus psichologinio pobūdžio veiksnius pamokoje pritaikysime stebėdami problemines klases psichologiniu aspektu. Metodą galimai taikysime ir kitų dalykų pamokose (priklausys nuo gimnazijos finansinių galimybių) (M13).</i>
	Sąmoningo laiko planavimo ugdymas	<i>Yra svarbu tęsti projekto veiklas, kurios veiksmingos ir pagerina mokinių rezultatus. Sukurti pagrindai sąmoningam laiko planavimui toliau būtų taikomi organizuojant veiklas pamokoje ir kasdieniame gyvenime. Jis nuolat kinta, pateikia naujų iššūkių ir galimybių ypač naujų technologijų diegimas ugdymo procese, kurias norint įvaldyti reikia noro ir pastangų (M29).</i>

LITERATŪRA

1. Ciuffetelli Parker, D. (2013). Narrative understandings of poverty and schooling: reveal, revelation, reformation of mindsets. *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education*, 4 (1), 1117–1123. Prieiga per internetą: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1090.8051&rep=rep1&type=pdf>.
2. De Jong, B. A., & Elfring, T. (2010). How does trust affect the performance of ongoing teams? The mediating role of reflexivity, monitoring, and effort. *Academy of Management Journal*, 53 (3), 535–549. <https://doi.org/10.5465/AMJ.2010.51468649>
3. Dietrichson, J., Bøg, M., Filges, T., & Klint Jørgensen, A.-M. (2017). Academic Interventions for Elementary and Middle School Students With Low Socioeconomic Status. *A Systematic Review and Meta-Analysis. Review of Educational Research*, 87(2), 243 – 282. doi:10.3102/0034654316687036
4. Donoghue, G. M., & Horvath, J. C. (2016). Translating neuroscience, psychology and education: An abstracted conceptual framework for the learning sciences. *Cogent Education*, 3(1), 1267422. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2016.1267422>
5. EEF (2016). A market improvement? A review of the evidence on written marking. Prieiga per internetą: www.efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.angelsolutions.co.uk/wp-content/uploads/2017/11/EEF_Marking_Review_April_2016.pdf
6. Florian, L. & Linklater, H. (2010). Preparing teachers for inclusive education: using inclusive pedagogy to enhance teaching and learning for all. *Cambridge Journal of Education*, 40 (4), 369-386. Prieiga per internetą: <https://rscdd.edu/Departments/Diversity-Initiative/PublishingImages/Pages/Diversity-in-Teaching-and-Learning/Preparing%20teachers%20for%20inclusive%20learning.pdf>.
7. Florian, L. (2016). Inclusive pedagogy. Moray House School of Education Election Briefings: Education from early years to 18, Research and Practice Contributing to Policy. 15th April 2016. Edinburgh: University of Edinburgh. Prieiga per internetą: <https://www.ed.ac.uk/files/atoms/files/electionbriefing7-inclusive-pedagogy-15-05-16.pdf>.
8. Gorski, P.C. (2012). Perceiving the problem of poverty and schooling: deconstructing the class stereotypes that mis-shape education practice and policy. *Equity and Excellence in Education*, 45, 302–319. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/254300925_Perceiving_the_Problem_of_Poverty_and_Schooling_Deconstructing_the_Class_Stereotypes_that_MisShape_Education_Practice_and_Policy.
9. Kerr, K. et al. (2010). Social inequality: can schools narrow the gap? Insight 2. British Educational Research Association. Macclesfield: BERA. Prieiga per internetą: <https://www.bera.ac.uk/publication/social-inequality-can-schools-narrow-the-gap>.
10. MacLeod, S. et al. (2015). Supporting the attainment of disadvantaged pupils: articulating success and good practice: Research report. November 2015. London: Department for Education. Prieiga per internetą: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/473975/DFE-RB411_Supporting_the_attainment_of_disadvantaged_pupils_brief.pdf.
11. Marcus, G. (2016). Closing the attainment gap: What can schools do? Scottish Parliament Information Centre (SPICe). Prieiga per internetą: http://www.parliament.scot/ResearchBriefingsAndFactsheets/S5/SB_16-68_Closing_The_Attainment_Gap_What_Can_Schools_Do.pdf
12. Rodriguez, V. (2013). Teachers' Awareness of the Learner-Teacher Interaction: Preliminary Communication of a Study Investigating the Teaching Brain. *Mind Brain and Education*. 7. 161-169. 10.1111/mbe.12023.
13. Rodriguez, V. (2013). The Human Nervous System: A Framework for Teaching and the Teaching Brain. *Mind Brain and Education*. 7. 2-12. 10.1111/mbe.12000.
14. Rutter, M. (1985). Resilience in the face of adversity. Protective factors and resistance to psychiatric disorder. *The British Journal of Psychiatry*, 147 (6), 598 – 611.

15. Sahlberg, P. (2011). *Finnish lessons: What can the world learn from educational change in Finland?* New York, NY: Columbia University, Teachers College Press
16. Schippers, M. C., Edmondson, A. C., & West, M. A. (2014). Team reflexivity as an antidote to team information-processing failures. *Small Group Research*, 45(6), 731–769. <https://doi.org/10.1177/1046496414553473>
17. Schippers, M. C., Homan, A. C., & van Knippenberg, D. (2013). To reflect or not to reflect: Prior team performance as a boundary condition of the effects of reflexivity on learning and final team performance. *Journal of Organizational Behavior*, 34(1), 6–23. <https://doi.org/10.1002/job.1784>
18. Schippers, M. C., West, M. A., & Dawson, J. F. (2015). Team reflexivity and innovation: The moderating role of team context. *Journal of Management*, 41(3), 769–788. <https://doi.org/10.1177/0149206312441210>
19. Schley, T., van Woerkom, M. (2014). Reflection and Reflective Behaviour in Work Teams. In: Harteis, C., Rausch, A., Seifried, J. (eds) *Discourses on Professional Learning. Professional and Practice-based Learning*, vol 9. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-7012-6_7
20. Siraj-Blatchford, I. (2011). *Performing against the odds: developmental trajectories of children in the EPPSE 3-16 study*. Research Report DFE- RR128. London: Department for Education. Prieiga per internetą: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/183318/DFE-RR128.pdf.
21. Sosu, E. and Ellis, S. (2014). *Closing the attainment gap in Scottish education*. York: Joseph Rowntree Foundation.
22. Stanfield, R. B. (Ed.). (2000). *The art of focused conversation: 100 ways to access group wisdom in the workplace*. New Society Publishers.
23. Stringfield, S., & Teddlie, C. (1988). A Time to Summarize: The Louisiana School Effectiveness Study. *Educational Leadership*, 46 (2), 43-49.
24. *The Trouble with Course Choices in Ontario High Schools* (2013). Toronto, ON: People for Education. Prieiga per internetą: <https://peopleforeducation.ca/wp-content/uploads/2020/07/People-for-Education-report-on-Applied-and-Academic-streaming.pdf>.

PRIEDAI

GRUPINĖS REFLEKSIJOS INSTRUMENTAS MOKYKLOS KOMANDAI

INSTRUKCIJA

Grupinės refleksijos dalyviai (7-12 dalyvių)	<ul style="list-style-type: none">• Mokyklos vadovai (direktorius ir pavaduotojas (-ai))• Projekto komanda• Mokytojai, kurie dalyvavo projekte
Refleksijos objektai (apie ką reikėtų galvoti apmąstant projekto veiklas)	<ul style="list-style-type: none">• Ugdymo pokyčiai• Mokymuisi patrauklių erdvių kūrimas / radimas• Procesai ir įrankiai, keičiantys žemų pasiekimų mokinių mokymosi motyvaciją• Sisteminiai sprendimai mokyklos kaitai
Rekomendacijos refleksijos atlikimui	<ul style="list-style-type: none">• Raskite savo darbotvarkėse laisvą laiką (apie 1,5 val.)• Pasirinkite patogią erdvę (nesvarbu, virtualią ar realią, bet matykite vieni kitų akis)• Išsirinkite refleksijos vedėją, kuris seks, kad visi klausimai būtų apsvarstyti ir bendri sutarimai užfiksuoti žemiau pateiktose lentelėse• Nekeiskite tyrėjų temų ir klausimų pateikties nuoseklumo• Diskutuokite naudodami minčių fiksavimo priemones: spalvotus lapelius, realią / virtualią lentą• Aptardami bendrus atsakymus, siekite sutarimo, bet galite įrašyti ir svarbias atskiras dalyvių išvalgas / veiklų vertinimus• Naudokite individualių refleksijų medžiagą, bet jos neperrašinėkite• Būkite atviri, nuoširdūs ir tikri... 😊😊😊

APIE JŪSŲ MOKYKLĄ IR PROJEKTO KOMANDĄ

Savivaldybė	
Mokyklos pavadinimas	
Mokyklos projekto pavadinimas	
Grupinės refleksijos dalyvių vardai	
Grupinės refleksijos data	

KLAUSIMAI GRUPINEI REFLEKSIJAI

Galvokime racionaliai: KĄ MES NUVEIKĖME?

FAKTAI, DUOMENYS, VEIKSMAI

Ką patyrė mokiniai ir kaip tai keitė jų mokymąsi mums įgyvendinant projekto veiklas?

...

Kokius įvykius iš projekto veiklų geriausiai prisimename, kokias sėkmės istorijas norėtume papasakoti?

...

Kokios mintys, idėjos mums buvo svarbiausios ir kodėl?

...

Ką tikrai svarbaus sukūrėme savo projekte?

...

Apmąstykime subjektyviai: KAIP MES JAUTĖMĖS?

EMOCIJOS, NUOTAIKOS, REAKCIJOS

Kaip jautėsi mūsų mokiniai pabandžius mokytojams veikti kitaip?

...

Kaip jautėmės mes išbandydami projekto veiklas?

- Kas išgyventa projekto metu?
- Kaip tai veikė emociškai?
- Koks buvo smagiausias momentas?
- Kokia buvo didžiausia „duobė“?
- Kokia bendra nuotaika vyravo projekto komandoje?
- Kaip buvo reaguojama į skirtingas situacijas?

...

Interpretuokime: KO IŠMOKOME, KĄ SUPRATOME?

PAMOKOS, PRASMĖS, NAUDOS

Kaip galime apibendrinti patirtis / kokias išvadas darome?

- Kokia svarbiausia projekte padarytų darbų aptarimo įžvalga?
- Ko mes tikrai išmokome veikdami projekte
- Kaip tai integruojasi į ugdymo praktiką / gyvenimą mokykloje / mokyklos siekius?

...

Priimkime sprendimus: KAS TOLIAU?

SUSITARIMAI ATEIČIAI, PLANAI IR VEIKSMAI

Kaip projekto veiklos pakeitė mūsų pedagoginį mąstymą?

...

Kas liks / yra svarbu iš projekto veiklų darbui klasėje, gyvenimui mokykloje ateinančiais mokslo metais?

...

Kas nesuveikė, netiko mūsų atveju? Ko atsisakome?

...

ASMENINĖS REFLEKSIJOS INSTRUMENTAS

INSTRUKCIJA

Kas turėtų užpildyti?	<ul style="list-style-type: none"> • Direktorius, pavaduotojas (-ai) • Projekto komandos nariai • Mokytojai, vykde projekto veiklas (iki 12 mokytojų)
Rekomendacijos refleksijos atlikimui	<ul style="list-style-type: none"> • Individualią refleksiją pildykite prieš grupinę refleksiją • Nekeiskite tyrėjų temų ir klausimų pateikties nuoseklumo • Skirkite laiko apmąstymui • Būkite atviri, nuoširdūs ir tikri... 😊😊😊

APIE JŪSŲ MOKYKLĄ IR PROJEKTO KOMANDĄ

Savivaldybė	
Mokyklos pavadinimas	
Mokyklos projekto pavadinimas	
Jūs esate (paryškinkite visus tinkamus variantus)	☐ Mokyklos direktorius ☐ Pavaduotojas ☐ Projekto vadovas ☐ Projekto komandos narys ☐ Veiklas vykde mokytojas
Refleksijos data	

KLAUSIMAI REFLEKSIJAI

**PAPASAKOKITE APIE SAVO PATIRTĮ ĮGYVENDINANT MOKYKLOJE PROJEKTO VEIKLAS.
KAIRĖJE PUSĖJE ESANTYS PAVEIKSLĖLIAI BUS JUMS PAGALBININKAI IŠDĖSTYTI SAVO MINTIS.**

 <p>PROTAS: išmoku, supratau...</p>	<p>PROTAS: išmoku, supratau...</p>
 <p>LIUKS: patiko, džiaugiuosi, kad...</p>	<p>LIUKS: patiko, džiaugiuosi, kad...</p>

 <p>RAKTAS: esmių esmė, buvo...</p>	<p>RAKTAS: esmių esmė, buvo...</p>
 <p>JAUSMAI: patyriau, jaučiausi ...</p>	<p>JAUSMAI: patyriau, jaučiausi...</p>
 <p>DETALĖ: dar nesuprantu, neaišku...</p>	<p>DETALĖ: dar nesuprantu, neaišku...</p>
 <p>PAGALBA: mane palaikė, man padėjo...</p>	<p>PAGALBA: mane palaikė, man padėjo...</p>
 <p>PIRMYN: kitas žingsnis bus...</p>	<p>PIRMYN: kitas žingsnis bus...</p>
 <p>FOTO: vaizdas atmintyje...</p>	<p>FOTO: vaizdas atmintyje...</p>